

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
Педагогічний інститут
Кафедра теорії та методики дошкільної і корекційної освіти

Надія Лазарович, Світлана Чупахіна

Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку

Методичні рекомендації з навчальної дисципліни

Івано-Франківськ
2015 рік

УДК 378.4
ББК 74

Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації/ Лазарович Н.Б., Чупахіна С.В.– Івано-Франківськ, 2015. – с.90

Зміст видання розкриває джерельну базу теоретичної та практичної частин курсу. У ньому вміщено додатки та інформаційні матеріали, які поглиблюють знання студентів, отримані під час вивчення навчальної дисципліни.

Видання прислужиться викладачам навчальних закладів III-IV рівнів акредитації та студентам спеціальності 6.010101 «Дошкільна освіта».

Друкується відповідно до рішення методичної ради Педагогічного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» від 2015 року (протокол №)

Рецензенти:

Лисенко Н.В., док. пед. наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної і корекційної освіти ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»;

Олійник М.І., канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Зміст

Пояснювальна записка.....	3
Навчально-тематичний план курс.....	5
Розділ I . Зміст і джерельна база лекцій.....	8
Розділ II. Плани практичних занять та методичні вказівки.....	11
РОЗДІЛ III.	
Програмові вимоги з курсу «Логіко математичний розвиток»	47
Тестові завдання.....	49
Список використаних джерел	52
ДОДАТКИ.....	58

Пояснювальна записка

Мета: забезпечити оволодіння майбутніми вихователями дошкільних закладів методикою формування у дітей логічних умінь для подальшого використання в практичній діяльності. Сприяти формуванню особистості майбутнього педагога, розвитку його культури, ерудиції.

Завдання:

- опанувати теоретичними основи математики і психолога-педагогічних особливостей розвитку у дітей кількісних, просторових та часових уявлень, обчислювальної та вимірювальної діяльності;
- сформувати практичні навички та вміння при з організації та проведення роботи з формування елементарних математичних уявлень у різних вікових групах дитячого садка та викладання курсу «Логіко-математичного розвитку»;
- сформувати уявлення про основні принципи, методи, форми роботи з формування логічних операцій у дітей;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- вікові та індивідуальні особливості з формування у дітей окремих математичних уявлень;
- форми організації роботи з логіко-математичного розвитку в ДНЗ;
- зміст програмових вимог з логіко-математичного розвитку у чинних та експериментальних програмах;
- *організацію роботи з ознайомлення дітей дошкільного віку з логіко-математичного розвитку впродовж дня;*
- етапи формування первісної орієнтації у кількісних, просторових, часових уявленнях дітей та відношеннях навколишньої дійсності;
- організацію та керівництво методичною роботою в ДНЗ.

вміти:

- організовувати та проводити групові та індивідуальні заняття з логіко-математичного розвитку;

- використовувати дидактичні ігри у роботі з знайомлення та закріплення логіко-математичного розвитку у різних вікових групах ДНЗ;
- розробляти та використовувати різноманітний дидактичний наочний матеріал для кожної вікової групи, який відповідає вимогам програми;
- складати та розробляти коспект групового та індивідуального заняття в різних вікових групах;
- вести спільну роботу з батьками, вчителями шкіл, встановлювати наступність зв'язку з математичного розвитку дитини.

Зміст дисципліни

Теоретичні засади логіки як науки. Основні поняття курсу «логіко-математичний розвиток». Особливості формування засади логіки як науки.. Розвиток пізнавальної сфери дитини дошкільного віку. Формування логіко-математичних здібностей дітей дошкільного віку. Розвиток словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку. Засвоєння дітьми логічних операцій у різних вікових групах. Забезпечення логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Засоби забезпечення логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Зміст логіко-математичного розвитку дошкільників у всіх сферах життєдіяльності чинних навчально-виховних програм «Я у Світі (нова редакція)», «Впевнений старт». Методи логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку засобами дидактичної гри. Керівництво логіко-математичною діяльністю в ДНЗ. Особливості організації розвиваючого середовища для розвитку логіко-математичних уявлень дітей раннього та дошкільного віку. Логіко-математична компетентність дитини: наступність дошкільної і школи.

Навчально-тематичний план курс

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку												
Тема 1. Теоретичні засади логіки як науки. Основні поняття курсу «логіко-математичний розвиток».		2	2			2		2				3
Тема 2. Розвиток пізнавальної сфери дитини дошкільного віку		2	2			2		1				4
Тема 3. Формування логіко-математичних здібностей дітей дошкільного віку		2	1									4
Тема 4. Розвиток словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку.		2	1			2						4
Тема 5. Засвоєння дітьми логічних операцій у різних вікових групах		2	1			1		2				3
Разом за змістовим модулем 1		12	8			7						
Змістовий модуль 2. Забезпечення логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку												
Тема 6. Засоби забезпечення логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.		4	1					1				3

Тема 8. Методи логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.		2	2			2		1				3
Тема 9. Формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку.		2	2									4
Тема 10. Керівництво логіко-математичною діяльністю в ДНЗ		2				2		1				4
Тема 11 Особливості організації розвиваючого середовища для розвитку логіко-математичних уявлень дітей раннього та дошкільного віку.		2	1			1						2
Тема 12. Логіко-математична компетентність дитини: наступність дошкільля і школи.		4	1					1				2
Разом за змістовим модулем 2												
Усього годин ІНДЗ		14	8			5				-	-	-
Усього годин		26	16			12						

РОЗДІЛ I
Зміст і джерельна база лекцій
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи логіко-математичного
розвитку дітей дошкільного віку

Тема 1. Теоретичні засади логіки як науки. Основні поняття курсу «логіко-математичний розвиток».

Особливості формування засади логіки як науки. Характеристика основних понять курсу (логіка, види логіки, поняття, уявлення і т. п.). Альтернативні погляди педагогів минулого і сучасності на логіко-математичну компетенцію дошкільників. Огляд загальнодидактичних принципів розвитку логіко-математичної сфери дошкільників.

Тема 2. Розвиток пізнавальної сфери дитини дошкільного віку

Особливості формування пізнавальної сфери дошкільника. Пізнавальна активність, дітей дошкільного віку - ключова в процесі пізнання навколишнього. Пізнавальні потреби. Види пізнавальної активності. Умови формування пізнавальної активності в дошкільному закладі.

Тема 3. Формування логіко-математичних здібностей дітей дошкільного віку

Загальні та спеціальні здібності та їх характеристика. Сенсорні еталони, розвиток пізнавальних здібностей. Передумови розвитку творчих здібностей в дітей дошкільного віку. Вплив інтелектуальних здібностей на логіко-математичний розвиток дошкільника.

Тема 4. Розвиток словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку.

Особливості мислення дітей дошкільного віку. Основні умови розвитку мислення дітей . Розвиток мислення виявляється в розширенні змісту думки, в послідовному виникненні форм і способів розумової діяльності та зміни їх у процесі загального формування особистості. Вплив пізнавальних інтересів на розумову діяльність.

Тема 5. Методи логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Класифікація методів логіко-математичного розвитку дошкільників. За типом пізнавальної діяльності методи навчання: пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), репродуктивний (відтворюючий), частково-пошуковий (евристичний), проблемний, дослідницький. Моделювання, основні види. ТРВЗ – система впровадження в ДНЗ з метою розвитку логіко-математичних здібностей.

Тема 6. Засвоєння дітьми логічних операцій у різних вікових групах

Характеристика логічних операцій (аналіз, синтез, аналіз і синтез, порівняння, класифікація, доведення, поняття зв'язку, причинно-наслідковий зв'язок, узагальнення, серіація, абстрагування). Особливості засвоєння логічних операцій в дітей дошкільного віку.

Змістовий модуль 2. Забезпечення логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Тема 7. Засоби забезпечення логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Зміст навчання логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку. Характеристика засобів навчання: сукупності предметів, явищ, знаки (моделі), дії, слова. Види моделей навчання, логіко-математичні моделі (опис, інтерпретація, аналогія). Характеристика дидактичної гри. Класифікація дидактичних ігор, їх вплив на розвиток логіко-математичного розвитку.

Тема 8. Методи логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.

Методи формування логіко-математичного розвитку у дошкільників. Репродуктивні і продуктивні вправи. Характеристика наочних методів. Словесні методи.

Тема 9. Формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку.

Логіко-математична компетентність дошкільників, структура. Формування мотиваційного компонента. Індивідуально-диференційований підхід – основа формування змістового компонента логіко-математичної компетентності дошкільників.

Тема 10. Керівництво логіко-математичною діяльністю в ДНЗ.

Організована навчально-пізнавальна діяльність у дошкільному закладі – це цілеспрямований двобічний процес, у якому органічно поєднуються педагогічні впливи з активністю самих дітей у процесі пізнання світу. Сутність інтегративного підходу в ЛМР дошкільнят

Основні форми навчально-пізнавальної діяльності у дошкільному закладі. Завдання для розвитку дітей із підвищеною та низькою пізнавальною активністю.

Тема 11. Логіко-математична компетентність дитини: наступність дошкільня і школи.

Логіко-математичний розвиток дошкільника – один з найважливіших аспектів підготовки дитини до школи: сприяє формуванню у майбутнього школяра вміння розв'язувати інтелектуальні і практичні завдання в різних видах діяльності, оперувати моделями розв'язку. Характеристика Базової програми «Портрет дошкільника напередодні вступу до школи» та програми з математики для першого класу.

РОЗДІЛ II

Теми і плани практичних занять I модуля

Практичне заняття №1

Концептуальні засади логіко-математичного розвитку дошкільників

Питання для обговорення

1. Визначення логіки як науки.
2. Поняття логічної форми. Істинність і правильність мислення.
3. Поняття як форма мислення.
4. Види понять за обсягом і змістом.
5. Логічні операції з поняттями.

Запитання і завдання для самостійної роботи:

- Розкрийте поняття: «логіка».
- Окресліть завдання математичного розвитку дошкільників.
- - Розкрийте зміст поняття мислення як вища психічна функція, особливості розвитку мислення дитини (дослідження Л.С.Виготського).
- Зазначте методи поетапного формування у дослідженні дитячого мислення (П.Я.Гальперін).
- Окресліть особливості формування пізнавальних здібностей у дитинстві (Л.А.Венгер).
- Охарактеризуйте поняття «логічні уміння» та їхні види.
- Окресліть умови для розвитку логіко-математичних умінь дітей, роль розвиваючого середовища.
- Роль логічних та математичних операцій у розвитку дитини.
- Підготувати реферати на тему: «Передумови формування логічного мислення».

Методичні вказівки до теми:

1. Термін «логіка» походить від давньогрецького слова «логос» (logos), «слово», «поняття», «вчення», «розум», - «закономірність».

У стародавній Греції термін «logos» вперше запровадив Геракліт (544-483 рр. до н.е.). Ввів у науку давньогрецький філософ Демокріт (460-370 рр. до н.е.). Засновником логіки вважають давньогрецького філософа Аристотеля (384-322-рр. до н.е.), який вперше в історії античної філософії зробив людську думку предметом наукового дослідження.

Три основні значення терміна:

- Об'єктивна: логіка об'єктивної дійсності, логіка фактів, логіка суспільного розвитку, логіка економіки.
- Суб'єктивна: логіка людського мислення: «чоловіча логіка» (залізна логіка), «жіноча логіка».

- Як наука про мислення: Логіка-наука про закони і форми правильного мислення.

Логіка вчить правильно мислити, тобто запобігати помилковим судженням, забезпечувати правильну побудову думок, виробляє вміння послідовно викладати знання, дисциплінує наше мислення.

Пізнання це процес відображення об'єктивного світу в свідомості людини, що являє собою єдність живого споглядання і абстрактного мислення, єдність чуттєвого і раціонального.

Складові процесу пізнання: чуттєві:

Відчуття – це відображення окремих властивостей, ознак, якостей предметів – їхнього кольору, запаху, густини, смаку.

Сприйняття – це відображення предмета в цілому, без виділення його окремих властивостей і сторін.

Уявлення – це відтворення в свідомості людини раніше сприйнятого предмета.

Складові процесу пізнання: раціональні (абстрактні) виражені у трьох основних формах: поняття, судження, умовиводи.

Особливості раціонального пізнання:

- Опосередковане відображення дійсності.
- Узагальнене відображення світу.
- Активне і цілеспрямоване пізнання.
- Нерозривний зв'язок з мовою.

2. Мислення – це опосередкована форма пізнання, яка розкриває суттєві і закономірні зв'язки дійсності, мова є формою мислення, його матеріальною оболонкою, змістом мислення є свідомість як найвища форма відображення дійсності.

Предметом науки логіки є розкриття змісту цих трьох форм.

Логічна форма це структура, побудова думки, спосіб зв'язку її складових частин.

За змістом міркування поділяються:

- Істинне правильно, адекватно відтворює об'єктивну дійсність.
- Хибне не відповідає дійсності, викривлює її.

За формою (структурою) міркування поділяються:

Правильне міркування – здійснюється відповідно до правил і законів логіки.

Неправильне міркування – це те, в якому внаслідок порушення законів та правил логіки припускаються логічних помилок.

Якщо міркування є правильним і його засновки є істинні, то отриманий висновок завжди буде істинним.

Якщо в правильних міркуваннях зустрічаються хибні засновки, то висновок може бути або хибним, або істинним:

Наприклад: В усіх європейських державах – республіканська форма правління (хибне). Англія – держава Європи (істинне). Отже, Англія – республіка (хибне).

У неправильних міркуваннях з істинними засновками висновок також може бути або істинним, або хибним:

Наприклад: Будь-який університет є вищим навчальним закладом (істинне).

Тернопільська академія народного господарства – не університет (істинне).

Отже, Тернопільська академія народного господарства не є вищим навчальним закладом (хибне).

Знання основ логіки:

По-перше, формує логічну культуру мислення людини, вчить мислити правильно, коректно аргументувати власну точку зору.

По-друге, методи логіки використовуються в науковій діяльності.

По-третє, в галузі філософії сприяє побудові абстрактно-логічних конструкцій.

По-четверте, ефективно здійснювати формалізований аналіз економічної інформації, запрограмувати цю інформацію на ПЕОМ.

По-п'яте, юристу правильно побудувати логічно струнку, добре аргументовану промову (обвинувачення, захист).

По-шосте, в наукових суперечках, диспутах, дискусіях, в умінні вести політику, в парламентській, політичній діяльності.

3. Поняття – це форма мислення, яка відображає найбільш істотні загальні і відмінні ознаки предметів. Предметами думками є можуть бути: матеріальні явища (знаряддя, праці), ідеальні явища (свідомість), видумані предмети (Чебурашка).

Ознаки – риси, що виражають подібність або відмінність предметів. Ознаки бувають: загальні та відмінні, істотні та неістотні.

Істотні – це ті, що відображають сутність предмета і відрізняють його від усіх інших предметів.

Неістотні – це ті, які не виражають сутності предмета.

Істотні ознаки:

Загальні – належать багатьом предметам,

Одиничні – притаманні тільки окремому предмету.

Відмінні – вирізняють предмет серед множини однорідних. *Наприклад:* Аристотель – людина, давньогрецький філософ, засновник логіки, автор «Аналітики».

Основні логічні способи формування понять: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення.

Аналіз – мисленнєве розчленування цілісного змісту предмета на його частини, виділення окремих ознак, властивостей предмета і дослідження їх як певних елементів цілого.

Синтез – мисленнєве поєднання в єдине ціле розчленованих частин предмета або його ознак, встановлення їх взаємодії і взаємозв'язку і дослідження предмета як єдиного цілого.

Порівняння – логічний прийом для встановлення тотожності або відмінності предметів за їх ознаками. Часто використовують у дискусіях як засіб доказовості.

Абстрагування – мисленнєве розмежування від деяких неістотних ознак і виділення істотних, характерних ознак, зв'язків і відношень предметів з метою їх пізнання, проникнення в їх сутність.

Узагальнення – логічне завершення абстрагування, поширення спільних ознак предметів на всі предмети даної множини.

Види понять за обсягом:

Одиничні – поняття, що відображають ознаки одного предмета: Тернопіль, Національний банк України

Загальні – поняття, які відображають ознаку певної групи, класу предметів: банк, бізнесмен.

Загальні поняття поділяються на реєструючі і нереєструючі.

Реєструючі – поняття, до обсягу яких входить чітко визначена, яка підлягає обліку, кількість предметів: ощадний банк міста Тернополя, місто.

Нереєструючі – поняття, які охоплюють необмежену кількість предметів: ціна, зірка, живі істоти.

Рекомендована література: 1; 9; 13..

Практичне заняття № 2.

Особливості пізнавальної сфери дошкільника. Види пізнавальної активності дітей.

Питання для обговорення:

1. Особливості формування пізнавальної сфери дошкільника
2. Пізнавальна активність – ключова в процесі пізнання навколишнього. Пізнавальні потреби.
3. Види пізнавальної активності.
4. Умови формування пізнавальної активності в дошкільному закладі.

Запитання та завдання для самостійної роботи:

- Дайте загальну характеристику дошкільному віку.
- Охарактеризуйте пізнавальний розвиток у дошкільному віці.
- Окресліть особливості наочно-дійового та наочно-образного мислення дошкільників.
- Презентуйте фрагмент заняття логіко – математичного змісту для дошкільників.
- Ознайомтесь та вивчіть теоретичний матеріал відповідно до теми. Підготуйте до самостійної роботи.
- Представте фрагмент заняття відповідно загальної структури заняття (вступна, основна, заключна частини), вікових особливостей дітей дошкільного віку.
- Підготуйте наочний матеріал до фрагменту заняття.

Методичні вказівки до теми:

1. Дитячому розвитку притаманні своєрідні психічні та інтелектуальні утворення, що спричиняють оновлення кожного вікового етапу розвитку

дитини. Характерно, що перехід від одного етапу до іншого зумовлюється внутрішніми і зовнішніми факторами та низкою суперечностей між новими потребами і досягнутим рівнем розвитку, між досягненим рівнем їх розвитку та місцем, яке посідає дитина в системі суспільних відносин, між бажаним майбутнім і теперішнім, між змістом й формою та ін..

Наукові дослідження вивчення пізнавальної потреби в онтогенезі дозволяють виділити в періоді дошкільного дитинства три рівні:

- 1) потреба у враженнях – початковий рівень, що виникає в ранньому віці на базі класичного орієнтовного рефлексу «що таке?»;
- 2) допитливість як прояв інтересу до предметів і явищ навколишнього світу;
- 3) потреба в пізнанні, яка задовольняється в процесі цілеспрямованої пізнавальної діяльності і опосередковується соціальною і особовозначущою метою.

2. Пізнавальна активність – це ініціативне, дійове ставлення дитини до навчальної діяльності, виявлення нею інтересу, самостійності в мисленні, а також енергійності й наполегливості у виконанні пізнавальних завдань. Активізація пізнавальної діяльності це керівництво педагогом розвитком пізнавальної активності кожної дитини.

Пізнавальну активність слід розглядати як наслідок виявлення пізнавального інтересу.

3. Залежно від значення та основної ролі, яку відіграє активність у навчанні, виділяємо такі види пізнавальної активності:

- перцептивно-мнемічна;
- наочно-практична;
- операційно-дійова;
- творчо-пізнавальна;
- мотиваційна.

Перцептивно-мнемічна активність - це активність сприймання і запам'ятовування знань. В процесі засвоєння знань сприймання пов'язане з осмислюванням, в навчанні можливі ситуації, в яких сприймання і запам'ятовування є першочерговим.

Наочно-практична активність є різновидом перцептивно-мнемічної активності. Виявляється у процесі сприймання наочних посібників і практичних дій із предметами вивчення.

Операційно-дійова активність пов'язана з виконанням дітьми різних розумових дій у внутрішньому плані. Водночас зі знаннями дітям необхідно засвоїти деякі способи розумової діяльності, тобто правила чи рекомендації щодо виконання певних розумових дій. Це сприятиме активізації самостійної пізнавальної діяльності. Прийоми навчальної роботи для формування інтелектуальних умінь і навичок:

- встановлення причинних зв'язків;
- формування уявлень, понять, способи розгляду предметів із різних точок зору;
- розчленована абстракція.

Також логічні прийоми аналізу і синтезу, узагальнення, порівняння, класифікації, конкретизації, систематизації тощо.

Творчо-пізнавальна активність передбачає розвиток творчої діяльності - полягає у самостійному перенесенні знань, умінь та навичок дитиною у нові ситуації, у вишукуванні в навчальному матеріалі проблеми, нової функції об'єктів та їх структури, у комбінації вже відомих способів та у пошуках нових прийомів розв'язання пізнавальних завдань.

Види застосування проблемності в навчанні, залежно від ступеня самостійності дошкільника:

- Проблемний виклад навчального матеріалу педагогом.
- Проблемна бесіда
- Проблемно-пошукова самостійна діяльність.
- Проблемне дослідження.

Мотиваційна активність, або активність мотивації, – це стимулювання різних видів пізнавальної активності, формування в дітей позитивного ставлення до засвоєння матеріалу, вироблення вмій та навичок.

Прийоми створення позитивних внутрішніх мотивів до навчання сприяють пізнавальні потреби та інтереси:

- здійснення на заняттях зв'язку навчання з життям;
- добір цікавих фактів, матеріалів;
- використання дидактичних, розвиваючих ігор як на заняттях, так і в повсякденному житті дітей.

4. Особливості природи як педагогічного об'єкта, що забезпечують розвиток і дитини:

- природному середовищу властиві такі характеристики, як складність, смислове накопичення і візуальна визначеність. Процес освоєння природного середовища передбачає, крім емоційної чутливості, пізнання логіки предмета, що сприймається, у власній практичній діяльності.
- спілкування з природою, її явищами, об'єктами, збагачує її чуттєвий досвід, розвиває психічні процеси, виховує вміння розуміти і відчувати красу природи, залучає до участі в її проблемах. Ще одним фактором, котрий спонукає дитину до активної пізнавальної діяльності, позитивно впливає на її емоційну сферу, мобілізує процеси мислення є оптимально організоване, періодично поновлюване, варіативне предметно-ігрове середовище.

Вимоги до створення предметно-ігрового середовища:

- відповідати віковій дитині та їх функціональним можливостям з незначним перевищенням ступеня складності;
- бути динамічним, варіативним,;
- сприяти орієнтовно-пізнавальній діяльності, що забезпечує засвоєння нових знань, формування розумових дій, розвиток провідних психічних процесів дитини;
- виразність форми і кольору: предмети мають бути якісні, бо що досконаліша форма, то повніше реалізується її призначення;

- збереження національних, етнокультурних регіональних особливостей, аби дитина творчо прилучалося до духовних цінностей народу, вчилося любові до рідної землі.

Рекомендована література: 1; 3; 8; 19.

Практичне заняття № 3.

формування логіко-математичних здібностей у дошкільників.

Питання для обговорення:

1. Загальні здібності, їх характеристика
2. Пізнавальні здібності
3. Сенсорні здібності, сенсорні еталони
4. Розвиток інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку
5. Передумови розвитку творчих здібностей

Запитання та завдання для самостійної роботи:

- Дайте визначення поняттю «розумовий розвиток».
- Зазначте мету розумового виховання дітей дошкільного віку.
- Визначте завдання розумового виховання.
- Охарактеризуйте логічні операції як критерій інтелектуального та загального розвитку (аналіз генетичної теорії Ж.Піаже).
- Охарактеризуйте зміст розумового розвитку дошкільників.
- Представте рухливі ігри, які сприяють розумовому розвитку дітей дошкільного віку.
- Дайте визначення поняттю «сенсорний розвиток дитини».
- Назвіть головні завдання сенсорного виховання дошкільників.
- Охарактеризуйте систему сенсорного виховання М.Монтессорі.
- Назвіть етапи сенсорного розвитку дітей.
- Представте дидактичні ігри, які сприяють сенсорному розвитку дошкільників.

Методичні вказівки до теми

1. Загальні здібності – це в здібності до навчання, їх формування відбувається у процесі розвитку, навчання та виховання дітей і пов'язується з реалізацією наявних задатків психічно і фізично здорового дитячого організму.

До спеціальних відносять математичні, літературні, музичні, технічні та інші здібності. їх стільки, скільки видів діяльності.

2. Пізнавальні здібності передбачають розвиток уваги, пам'яті, мислення й мовлення. Розрізняють високий, достатній, середній і низький рівні розвитку цих якостей. Все це, залежить; від індивідуальних особливостей дошкільника, розвитку його природних здібностей, здатності до практичних та розумових дій, тобто зумовлюються біологічними, психічними та соціальними чинниками.

Біологічний чинник – це вроджена потреба організму до дії, активності (не породжує потреби до продуктивної навчальної праці; може реалізуватися в ігровій або будь-якій іншій діяльності).

Психічний чинник – мотиви, здібності, нахили, інтереси, ініціативність, самостійність, самоствердження.

Соціальний – це умови суспільного життя (сім'я, дитячий садок, колектив; звичаї, народні традиції тощо).

3. Сенсорний – чуттєвий, який має відношення до відчуттів. Сенсорний розвиток дитини – це розвиток її сприйняття і формування уявлень про зовнішні властивості предметів: їх форму, колір, величину, положення у просторі, а також запах, смак тощо. З розвитком сенсорики у дитини з'являється можливість оволодіння естетичними цінностями у природі і суспільстві. Із сприйняття предметів і явищ довкілля починається пізнання, тому сенсорні здібності є фундаментом розумового розвитку.

Сенсорна культура – термін, який увела в педагогіку Марія Монтесорі на позначення дитиною сенсорних еталонів, які вироблені людством.

Сенсорні еталони – термін, який вперше використав О.В.Запорожець на позначення загальноприйнятих зразків зовнішніх властивостей предметів.

Сенсорні здібності – це функціональні можливості організму, які забезпечують відчуття і сприйняття людиною довкілля і самої себе. У розвитку сенсорних здібностей важливе місце належить засвоєнню сенсорних еталонів за допомогою відчуття, сприйняття, уявлення.

Відчуття - це відбиття окремих властивостей предметів, які безпосередньо діють на органи відчуттів (на аналізатори зору, слуху, дотику, нюху тощо).

Етапи розвитку сенсорних здібностей дитини старшого дошкільного віку:

I. Формування сенсорних еталонів стійких, закріплених у мовленні уявлень про кольори, геометричні фігури і співвідношення за величиною між кількома предметами.

II. Навчання способів обстеження предметів, а також уміння розрізняти їх форму, колір та величину і виконувати усе складніші окомірні дії.

III. Розвиток аналітичного сприйняття: вміння орієнтуватися в поєднанні кольорів, розчленувати форму предметів, виділяти окремі вимірні величини.

4. Інтелектуальними прийнято вважати ті почуття, які виникають у процесі мислення. В них відбивається відношення суб'єкта, індивіда до своїх думок у їхній операційно-змістовій структурі, тому ці почуття регулюють інтелектуальний процес, впливають на його хід і наслідок. З-поміж різноманітних інтелектуальних почуттів виокремлюють загально визнані: здивування, здогад, упевненість і сумнів.

Генетичне дослідження мислення й інтелектуальних почуттів повинно охопити всі ступені розвитку і показати, як з елементарних форм виникають складніші, досконаліші.

Передумовою думки, яка ґрунтується на актуалізації минулого досвіду і зіставленні його зі сприйнятими об'єктами, є елементарне впізнання, яке виникає у дитини вже в 3-4 місяці (Т.Сеченов).

Концепція Ж.Піаже - це, перш за все, динамічна концепція розвитку інтелекту, яка розглядає процес його становлення в ході індивідуального розвитку дитини. Такий підхід називають генетичним. Концепція Ж.Піаже дає відповіді на найгостріші питання пізнавального розвитку людини:

- чи здатен суб'єкт відрізнити внутрішній, суб'єктивний світ від зовнішнього і які межі такого розрізнення;

- який субстрат ідей (думок) суб'єкта: чи є вони продуктом впливу на розум зовнішнього світу або вони продукт власної розумової активності суб'єкта;

- які взаємовідносини між думкою суб'єкта і явищами зовнішнього світу;

- яка сутність законів, яким це взаємодія підкоряється, іншими словами, яке походження і розвиток основних наукових понять, якими користується мисляча людина.

Центральне положення в концепції Ж.Піаже – це положення про взаємодію між організмом і навколишнім середовищем або положення про рівновагу.

Пізнавальний розвиток суб'єкта є необхідною умовою його пристосування (адаптації).

Механізм асиміляції, коли індивід пристосовує нову інформацію (ситуацію, об'єкт) до існуючих у нього схемами (структурами), не змінюючи їх в принципі, тобто включає новий об'єкт у вже наявні у нього схеми дій чи структури.

Механізм акомодатії, коли індивід пристосовує свої перш сформовані реакції до нової інформації (ситуації, об'єкту), тобто він змушений перебудувати (модифікувати) старі схеми (структури) з метою їх пристосування до нової інформації (ситуації, об'єкту).

Згідно Ж.Піаже процес розвитку інтелекту складається з трьох великих періодів, в рамках яких відбувається зародження і становлення **трьох основних структур (видів інтелекту):**

Період сенсомоторного інтелекту, тривалість від народження до 2-х років.

1. Стадія вправи рефлексів (0-1 міс)
2. Стадія первинних кругових реакцій (1-4 міс.)
3. Стадія вторинних кругових реакцій (координація зору і хапання) (4-8 міс.)
4. Стадія координації вторинних схем (початок практичного інтелекту) (8-12 міс.).
5. Стадія теоретичних кругових реакцій (поява нових засобів) (1 рік-1, 5 року).
6. Стадія винаходи нових засобів (початок символічного мислення) (1,5-2 роки).

Період конкретних операцій (2-11/12 років)

1. Стадія **предопераціонального** інтелекту (інтуїтивне, наочне мислення) (2-6/7 років).
2. Стадія конкретних операцій (6/7-11/12 років).

Період формальних операцій (11/12-14/15 років).

5.Окрім сенсорних та інтелектуальних здібностей, упродовж дошкільного дитинства інтенсивно розвиваються творчі здібності, які безпосередньо пов'язані з таким психічним процесом, як уява.

Креативність (творчі здібності) - це здатність до розумових перетворень і творчості.

Напрями вивчення креативності: за результатом (продуктом), їх кількістю, якістю та значущістю; як здатність людини відмовитися від стереотипних способів мислення.

Головними показниками творчих здібностей дітей старшого дошкільного є: швидкість і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість.

Швидкість думки - кількість ідей, яка виникає за одиницю часу.
Гнучкість думки - здатність швидко і без внутрішніх зусиль переключатися з однієї ідеї на іншу; бачити, що інформацію, отриману в одному контексті, можна використати і в іншому. Гнучкість - це добре розвинутий навик переносу (транспозиції). Забезпечує вміння легко переходив від одного класу явищ, до іншого.

Оригінальність - здатність до генерації ідей, які відрізняються від загальноприйнятих, до парадоксальних, несподіваних рішень.

Допитливість - здатність дивуватися; відкритість та інтерес до усього нового.

Сміливість - здатність приймати рішення в ситуаціях невизначеності, не лякатися власних висновків і доводити їх до кінця, ризикуючи особистим успіхом та репутацією

Рекомендована література: 1; 2; 4; 8; 15.

Практичне заняття №4.

Особливості формування логіко-математичних здібностей дошкільників.

Питання для обговорення

1. Особливості мислення дітей дошкільного віку.
2. Типи логічного мислення.
3. Способи логічного мислення
4. Характеристика логічних прийомів

Запитання та завдання:

- Сутність наочно-дійового мислення .
- В якому віці формується наочно-образне мислення.
- Мислення, яке оперує знаками називається....
- Проаналізуйте типи наочного моделювання .
- Обгрунтуйте прояви теоретичного мислення.
- Рефлексія – це...
- Повторити визначення основних понять для тестової контрольної роботи.

Методичні вказівки до теми

1. Розвиток у дітей словесно-логічного мислення, вироблення вміння користуватися основними логічними прийомами й операціями складає одне з важливих завдань у процесі навчання старших дошкільників.

Дитина 5-7 років вдається до наочно-дійового мислення, тоді, коли перед нею постає завдання, для виконання якого в неї замало досвіду і знань. В інших випадках починають домінувати дії з образами. Діючи з образами подумки, малюк уявляє собі реальну дію з предметами та її результат. Дитина виконує завдання, яке постало перед нею.

Забезпечує цей процес *образне мислення*.

Дошкільнята 6-7 років починають діяти зі знаками. Такі дії вимагають відволікання від реальних предметів, заміни предметів словами, числами, схемами тощо. Мислення, яке оперує знаками, називають *логічним мисленням*.

Основою розвитку інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку є дії наочного моделювання. Розрізняють три типи таких дій.

Перший тип – дії заміщення, які поділяють світ речей на заміщення і замісники.

Другий тип дій – використання моделей. (модель у готовому вигляді пропонує дорослий, а дитина – використовує її).

Третій тип – найскладніший, дитина переходить до самостійної побудови моделі [8].

Всі дії наочного моделювання здійснюються у зовнішньому плані, потім – у внутрішньому.

Образне мислення дітей треба тренувати і спрямовувати на розвиток здатностей:

- Здійснювати оперування образом подумки.
- Орієнтуватися у просторі за допомогою простої план-схеми, а також самостійно її створювати.
- «Читати» і створювати прості схематичні зображені різноманітних об'єктів.
- Планувати свої дії подумки.

Логічне мислення формується на основі наочно-образного і є вищою стадією мислення взагалі. В 4-ри роки дитина досягає стадії формальну логічних операцій, після чого її мислення стає схожим на мислення дорослої людини.

2. Підґрунтя розвитку логічного мислення закладається ще в дошкільному віці. В 5-7 років дитина здатна оволодіти на елементарному **способам логічного мислення**: порівняння, узагальнення, класифікація, систематизація та змістове співвідношення.

Порівняння – спосіб мислення, спрямовані на виявлення ознак подібності й відмінності між предметами та явищами.

Під час навчання порівняння дитина оволодіває вміннями:

- Виділяє ознаки об'єкта на основі співставлення його з іншим об'єктом.
- Визначає спільні та відмінні ознаки порівнювальних об'єктів.
- Виокремлює важливі та неважливі ознаки об'єкта.

Узагальнення – вміння знаходити суттєві ознаки об'єкта, відокремлювати важливі властивості й ознаки від несуттєвих.

Класифікація – вміння подумки поділяти предмети на класи за їх найбільш суттєвими ознаками.

Навчаючи дитину проводити класифікацію формуємо вміння:

- Співвідносити конкретний об'єкт із заданим дорослим класом і, навпаки, конкретизувати задане дорослим поняття через окремі (дії віднесення).

- Групувати об'єкти на основі самостійно знайдених спільних ознак і позначати утворену групу словом (дії узагальнення і позначення).

- Розподіляти об'єкти за класами (дії класифікації).

Систематизація – приведення до системи, розміщення об'єктів за певним порядком, встановлення певної послідовності.

Серіація – це впорядкування об'єктів за ступенем інтенсивності одного чи декількох ознак.

Наприкінці дошкільного дитинства малюк оволодіває такими вміннями, які необхідні для здійснення систематизації:

- Знаходити закономірність розміщення об'єктів за однією ознакою і розташованих в одному ряді.

- Впорядкувати об'єкти, розміщені в ряді за принципом випадковості.

- Знаходити закономірність розташування об'єктів, впорядкованих на основі двох чи більше ознак і розміщених у матриці.

Якщо дитина навчиться співвідносити, порівнювати предмети за їх зовнішніми ознаками (за формою, кольором, величиною) можна переходити до навчання складної інтелектуальної дії – *співвідношення предметів змістом*.

У 5-7 років дитина оволодіває співвідношення предметів. Етапи послідовності навчання:

- Змістове співвідношення двох наочно представлених предметів («малюнок» - «малюнок»).

- Співвідношення наочно представленого предмета з предметом, позначеним словом («малюнок» – «слово»).

- Змістове співвідношення предметів та явищ, представлених у вигляді слів («слово» – «слово»).

3. Типи мислення: теоретичне та емпіричне.

Аналіз дітьми внутрішніх зв'язків умов задач і з'ясування цих зв'язків у інших задачах цього типу, тобто шлях від загального до часткового і є шляхом **теоретичного мислення**.

Визначення загального способу рішення задач на основі порівняння більшої кількості аналогічних задач, тобто шлях від часткового до загального, і є шляхом **емпіричного мислення**.

Основою емпіричного способу пізнання є формальне узагальнення ознак предметів, які доступні живому спогляданню.

Пізнавальними діями у процесі теоретичного пізнання є аналіз суттєвих ознак об'єкта; рефлексія особистих розумових дій; моделювання об'єкта, який вивчається, та вміння діяти у внутрішньому плані.

Пам'ять – закріплення, збереження і відтворення в мозку того, що відбувалося в минулому досвіді людини.

Мислення – процес опосередкованого й узагальненого пізнання людиною предметів і явищ об'єктивної дійсності в їх істотних, властивостях, зв'язках і відношеннях.

Наочно-дієве мислення – це виділення зв'язків і відношень шляхом реальної дії з предметами.

4.Дії аналізу – логічний прийом, метод дослідження, розкладання виучуваного предмета на складові частини, кожна з яких потім окремо досліджується для того, щоб виділені елементи поєднати за допомогою синтезу – в ціле, збагачене новими знаннями.

Рефлексія це осмислення людиною своїх дій, коли можна з'ясувати їх правомірність, тобто це процес самопізнання своїх внутрішніх актів і станів.

Показником наявності рефлексії в даному випадку є здібність дитини бачити і називати два типи завдань ті, які вирішуються читанням слів з правого боку – ліворуч і ті, які читаються переміщенням складів. Для розвитку рефлексії вирішальним моментом звертання дітей до особистих дій через «промовляння» як вже готового рішення, так і плануючих дій.

Моделювання є третєю дією теоретичного мислення є моделювання.

Моделювання – не заміщення об'єкта, який вивчається іншим, спеціально побудованим, яким може відтворювати об'єкт в його суттєвих якостях. Здібності до заміщення об'єктів іншими з'являються ще в молодшому дошкільному віці.

Вільне оперування різними моделями, звертання до них у процесі вирішення завдань свідчить про розвиток саме теоретичного типу мислення.

Дії у внутрішньому плані. Четвертою складовою теоретичного мислення є здатність діяти у внутрішньому плані. Аналіз, рефлексія, моделювання неможливі без здатності діяти подумки, тобто можливості людини заздалегідь уявити те, що станеться в результаті його зусиль, можливості скласти образ майбутнього результату.

Під час аналізу завдання дитині необхідно подумки виокремити ознаки, відношення та оперувати різними даними. Рефлексія передбачає розумову роботу, спосіб дій, а у процесі моделювання, коли відбувається заміщення одного об'єкта іншим, необхідно постійно «утримувати» подумки співвідносність двох об'єктів.

Рівень розвитку здібності діяти подумки (у внутрішньому плані) є показником загального розумового розвитку.

Рекомендована література: 3; 5; 6; 19.

Практичне заняття №5

Логіко-математичний розвиток дошкільнят згідно вимог програм «Я у Світі», «Впевнений старт».

Питання для обговорення:

1. Особливості змісту логіко-математичного розвитку дітей різного віку.
2. Аналіз основних сфер життєдіяльності навчально-виховної програми «Я у Світі».
3. Логіко-математичний розвиток дошкільника у навчально-виховній програмі «Впевнений старт»

Запитання та завдання:

- Охарактеризуйте навчальні освітні завдання для дітей молодшого та старшого дошкільного віку за програмами.
- Розкрийте логіко-математичні завдання розвитку для молодшого та старшого дошкільного віку за програмами.
- Проаналізуйте заняття з математики для дошкільників(зазначте вікову групу) відповідно до програмних вимог.

Методичні вказівки до теми

Скласти таблицю на тему «Порівняльна характеристика програмових завдань логіко-математичного розвитку дітей молодшого та старшого дошкільного віку» згідно навчально-виховних програм «Я у світі», «Впевнений старт», «Соняшник». Скласти фрагмент заняття з використанням програмових завдань формування логічних уявлень (вікова група за вибором). Підготуйте наочний матеріал до фрагменту заняття

Рекомендована література: 1; 2; 14; 18; 19.

Теми і плани практичних занять II модуля Практичне заняття №5.

Методи виконання логічних дій з предметами в ДНЗ в різних вікових групах

Питання для обговорення:

- 1.Методи розвитку логічного мислення
- 2.Репродуктивні і продуктивні вправи.
3. Характеристика наочних методів.
4. Словесні методи.

Запитання і завдання:

- Охарактеризуйте репродуктивні методи в ДНЗ.
- Методика використання наочних методів у роботі в ДНЗ
- Назвіть основні вимоги до використання наочних методів в ДНЗ.
- Сутність ігрових методів в дошкільному віці.
- Вимоги до запитань для дітей дошкільного віку.

Методичні вказівки до теми

Постійна увага до обґрунтованого вибору методів і прийомів, раціональному використанню їх у кожному конкретному випадку забезпечує:

- успішний розвиток логічних мислення і відображення їх у мовленні;
- вміння сприймати і виділяти відносини рівності і нерівності (за кількістю, розміром, формою), послідовну залежність (зменшення чи збільшення за

розміром, кількістю), виділяти кількість, форму, величину як загальний ознака аналізованих об'єктів, визначати зв'язки і залежності;

- орієнтування дітей на застосування освоєних способів практичних дій (наприклад, порівняння шляхом зіставлення, рахунки, вимірювання) в нових умовах і самостійний пошук практичних способів виявлення, виявлення значущих в даній ситуації ознак, властивостей, зв'язків.

Провідним є практичний метод. Суть його полягає в організації практичної діяльності дітей, спрямованої на засвоєння певних способів дій з предметами або їх заміниками (зображеннями, графічними рисунками, моделями тощо).

Характерні особливості практичного методу при розвитку логічного мислення:

- виконання різноманітних практичних дій, службовців основою для розумової діяльності;

широке використання дидактичного матеріалу;

виникнення уявлень як результату практичних дій з дидактичним матеріалом;

- широке використання сформованих вистав і освоєних дій у побуті, грі, праці, тобто в різноманітних видах діяльності.

Даний метод пропонує організацію спеціальних вправ, які можуть пропонуватися у формі завдання, організовуватися як дії з демонстраційним матеріалом або протікати у вигляді самостійної роботи з роздатковим матеріалом.

Вправи бувають колективними - виконуються усіма дітьми одночасно і індивідуальними - здійснюються окремим дитиною біля дошки або столу вихователя. Колективні вправи, крім засвоєння і закріплення знань, які можуть використовуватися для контролю. Індивідуальні, виконуючи ті ж функції, служать ще і взірцем, на який діти орієнтуються в колективній діяльності. Взаємозв'язок між ними визначається не тільки спільністю функцій, але і постійним чергуванням, закономірною зміною один одного.

Ігрові елементи включаються до вправи у всіх вікових групах: у молодших - у вигляді сюрпризні моменти, імітаційних рухів, казкового персонажа і т.д.; у старших вони набувають характер пошуку, змагання.

З віком вправи у дітей ускладнюються: вони складаються з великого числа ланок, пізнавальне зміст в них маскується практичної або ігрової завданням, у багатьох випадках для їх виконання потрібні дії за поданням, прояви кмітливості, кмітливості. Так, у молодшій групі вихователь пропонує дітям взяти моркву і пригостити кожного зайця; у старшій визначити кількість кіл по картці, розміщеною на дошці, знайти в груповій кімнаті таку ж кількість предметів, довести рівність кіл на картці і групи предметів. Якщо в першому випадку вправи складається з умовного виділеного ланки, то в другому - з трьох.

Найбільш ефективні комплексні вправи, що дають можливість одночасно вирішувати програмні завдання з різних розділів, органічно поєднуючи їх один з одним, наприклад: «Кількість і рахунок» і «Величина», «Кількість і рахунок» і «Геометричні фігури»; «Величина», «Геометричні фігури» і

«Кількість і рахунок» і т.д. Такі вправи підвищують коефіцієнт корисної дії заняття, збільшують його щільність.

При підборі вправ враховується не тільки їх поєднання в одному занятті, але і подальша перспектива. Система вправ на одному занятті повинна органічно вписуватися в загальну систему різноманітних вправ, що проводяться протягом року.

Існуюча в даний час система вправ у всіх вікових групах будується за наступним принципом: кожна попередня вправа має спільні елементи - матеріал, способи дії, результати і т.д. Зближуються в часі або даються одночасно вправи на засвоєння взаємопов'язаних способів (наприклад, накладення - додаток), відносин (наприклад, більше-менше, вище-нижче, ширше-вже), арифметичних дій (наприклад, додавання-віднімання).

У вправах слід передбачити всі можливі варіанти залежностей, наприклад, організовувати вимірювання однаковими мірками різних об'єктів, однакових об'єктів різними мірками і т.д. Стикаючись при виконанні вправ з різними проявами одних і тих же математичних зв'язків, залежностей і відносин, дитина легше і швидше усвідомлює їх і прийде до узагальнення.

2. З точки зору прояву дітьми активності, самостійності, творчості в процесі виконання можна виділити репродуктивні (наслідувальні) і продуктивні вправи.

Репродуктивні засновані на простому відтворенні способу дії. При цьому дії дітей повністю регламентуються дорослим у вигляді образу, пояснення, вимоги, правила, які визначають, що і як треба робити. Строге слідування їм дає позитивний результат, забезпечує правильне виконання завдання, попереджає можливі помилки. Хід і результат вправ знаходяться під безпосереднім наглядом і контролем вихователя, який вказівками, поясненнями коригує дії дітей.

Продуктивні вправи характеризуються тим, що спосіб дії діти повинні повністю або частково відкрити самі. Це розвиває самостійність мислення, вимагає творчого підходу, виробляє цілеспрямованість і цілеспрямованість. Скажіть, що треба робити, але не повідомляйте і не демонструйте способи дії. При виконанні вправ дитина вдається до розумових і практичних проб, висуває пропозиції та перевіряє їх, мобілізує наявні знання, вчиться використовувати кмітливість, кмітливість і т.д. При виконанні таких вправ надається допомога не прямо, а в непрямій формі, пропонується дітям подумати і ще раз спробувати, схвалюються правильні дії, нагадується про аналогічних вправах, які дитина вже виконував, і т.д.

Співвідношення продуктивних і репродуктивних вправ визначається віком дітей, наявним у них досвідом вирішення практичних пізнавальних завдань, характером самих математичних уявлень і рівнем розвитку їх у дітей. З віком збільшується ступінь самостійності у дітей при виконанні вправ. Зростає роль словесних вказівок, пояснень, роз'яснень, організовують і спрямовують самостійну діяльність дошкільнят. Діти вчаться, виконавши завдання, вправа, оцінювати правильність своїх дій і дій товаришів, здійснювати само - і взаємоконтроль.

При розвитку логічного мислення гра виступає як самостійний метод навчання. Але її можна віднести до групи практичних методів, маючи на увазі особливу значимість різного виду ігор в оволодінні різними практичними діями, такими як складання цілого з частин, рядів фігур, рахунок, накладення і додаток, групування, узагальнення, порівняння та ін. Найбільш широко використовуємо дидактичні ігри. Завдяки розвиваючій задачі, одягненої в ігрову форму (ігровий сенс), ігровим діям і правилам дитина несвідомо засвоює певне пізнавальне зміст. Всі види дидактичних ігор (предметні, настільно-друковані, словесні) є ефективним засобом і методом розвитку логічного мислення.

Знання у вигляді способів дій і відповідних їм уявлень дитина отримує спочатку поза грою, а в ній лише створюються сприятливі умови для їх уточнення, закріплення, систематизації (в сюжетно-дидактичних, дидактичних та інших видах ігор).

3. Наочні і словесні методи при розвитку логічного мислення супроводжують практичним і ігровим методам. В своїй роботі використовуємо прийоми, що відносяться до наочних, словесних і практично методів і застосовуються в тісній єдності один з одним:

1. Показ (демонстрація) способу дії в поєднанні з поясненням, або зразок вихователя. Це основний прийом навчання, він носить наочно-дієвий характер. Виконується із залученням різноманітних дидактичних засобів, дає можливість формувати навички і вміння у дітей. До нього пред'являються наступні вимоги:

- чіткість, розчленованість показу способу дії;
- узгодженість дії зі словесними поясненнями;
- точність, стислість і виразність мовлення, супроводжує показ;
- активізація сприйняття, мислення і мови дітей.

2. Інструкція для виконання самостійних вправ. Цей прийом пов'язаний з показом вихователем способів дії і впливає з нього. В інструкції відображається, що і як треба робити, щоб отримати необхідний результат. У старших групах інструкція дається повністю до початку виконання завдання, у молодших - передуює кожне нове дію.

3. Пояснення, роз'яснення, вказівки. Ці словесні прийоми використовуються вихователем при демонстрації способу дії або в ході виконання дітьми завдання з метою попередження помилок, подолання труднощів і т.д. Вони повинні бути конкретними, короткими та образними.

Показ доречний у всіх вікових групах при ознайомленні з новими діями (додаток, вимірювання), але при цьому необхідна активізація розумової діяльності, що виключає прямого наслідування. В ході освоєння нового, формування вміння рахувати, вимірювати, бажано уникати повторного показу. Освоєння дії.

4. Питання до дітей - один з основних прийомів розвитку логічного мислення у всіх вікових групах. У педагогіці прийнята наступна класифікація питань:

- репродуктивно-мнемічні: (Скільки? Що це таке? Як називається ця фігура? Чим схожі квадрат і трикутник?);

- репродуктивно-пізнавальні: (Скільки буде на полиці кубиків, якщо я поставлю ще один? Яке число більше (менше): дев'ять чи сім?);
- продуктивно-пізнавальні: (Що треба зробити, щоб гуртків стало 9? Як розділити смужку на рівні частини? Як можна визначити, який прапорець у рядку червоний?).

Різні за характером питання викликають різний тип пізнавальної діяльності: репродуктивної, відтворюючої вивчений матеріал, до продуктивної, спрямованої на вирішення проблемних завдань.

Основні вимоги до запитань як до методичного прийому:

- точність, конкретність, лаконізм;
- логічна послідовність;
- різноманітність формулювань, тобто про те ж слід питати по різному;
- оптимальне співвідношення репродуктивних і продуктивних запитань, залежно від віку і досліджуваного матеріалу;
- питання повинні будити дитину, змушувати задуматися, виділити необхідну, провести аналіз, порівняння, співставлення, узагальнення;
- кількість питань має бути невеликим, але достатнім, щоб досягти поставлену дидактичну мету;
- слід уникати підказку і альтернативних запитань.

Задаємо питання всієї групі, а відповідають на нього викликана дитина.

Відповіді повинні бути:

- короткими або повними, в залежності від характеру питання;
- самостійними усвідомленими;
- точними, ясними, досить гучними;
- граматично грамотними (дотримання порядку слів, правил їх узгодження, використання спеціальної термінології).

5. Контроль і оцінка. Ці прийоми взаємопов'язані. Контроль здійснюється через спостереження за процесом виконання дітьми завдань, результатами їх дій, відповідями. Дані прийоми поєднуються з вказівками, поясненнями, роз'ясненнями, демонстрацією способу дій дорослим в якості зразка, безпосередньою допомогою, включають виправлення помилок.

Виправлення помилок здійснюємо в ході індивідуально та колективної роботи з дітьми. Використання підлягають практично дієві та мовленнєві помилки. Дорослий роз'яснює їх причини, дає зразок або в якості прикладу використовує дії або відповіді інших дітей.

6. У ході розвитку логічного мислення у дошкільнят порівняння, аналіз, синтез, узагальнення виступають не тільки як пізнавальні процеси (операції), але і як методичні прийоми, що визначають той шлях, по якому рухається думка дитини в процесі навчання. На основі аналізу й синтезу дітей підводять до узагальнення, в якому зазвичай підсумовуються результати всіх спостережень та дій. Ці прийоми спрямовані на усвідомлення кількісних, просторових і часових відносин, на виділення головного, істотного. Узагальнення робиться в кінці кожної частини і всього заняття. На початку узагальнює вихователь, а потім - діти.

Порівняння, аналіз, синтез, узагальнення здійснюються на наочній основі з залученням різноманітних дидактичних засобів. Спостереження, практичні

дії з предметами, відображення їх результатів у речі, питання до дітей є зовнішнім вираженням цих методичних прийомів, які тісно пов'язані між собою пов'язані і використовуються частіше всього в комплексі.

7. Моделювання - наочно-практичний прийом, що включає в себе створення моделей їх використання з метою розвитку елементарних математичних уявлень у дітей. В даний час належить лише початку теоретичної та контрольної-методичній розробці цього прийому, який є надзвичайно перспективним в силу наступних факторів:

- використання моделей та моделювання ставить дитина в активну позицію, стимулює його пізнавальність;
- дошкільник має в своєму розпорядженні деякими психологічними передумовами для запровадження окремих моделей та елементів моделювання; розвиток - дійового наочно-образного мислення;
- всі без винятку математичні поняття розглядаються як своєрідні моделі реальній дійсності.

Радимо використовувати робочі аркуші, що є гарним засобом індивідуалізації і диференціації процесу розвитку логічного мислення.

Використана література: 3; 4; 6; 19.

Практичне заняття №7

Формування логіко-математичної компетентності дітей дошкільного віку.

Питання для обговорення:

1. Логіко-математична компетентність дошкільників.
2. Форми організації логіко-математичного розвитку дошкільників.
3. Структура логіко-математичної компетентності дошкільників.
3. Індивідуально-диференційований підхід – основа формування змістового дійового компонента логіко-математичної компетентності дошкільників.

Запитання та завдання:

- Назвіть структуру логіко-математичної компетентності дошкільників;
- Охарактеризуйте основні форми організації логіко-математичної роботи в ДНЗ;
- Перелічіть основні умови формування мотиваційного компоненту ЛМР;
- Представте приклади форм роботи у формуванні мотиваційного компоненту ЛМР;
- характеризуйте сутність змістового компоненту ЛМР;
- Назвіть типи навчальних занять для ЛМР;
- Назвіть поетапно формування навичок контролю та оцінювання.
 - Підготуйте план – конспект математичного заняття, метою якого є підготовка до обчислювальної діяльності.
 - Представте дидактичні, творчі ігри, варіанти продуктивної діяльності дошкільників для підготовки до обчислювальної діяльності.

Методичні вказівки до теми

1. Математичний розвиток дитини складається з двох взаємопов'язаних основних ліній: логічної (тобто підготовки мислення до способів міркування) і математичної (тобто формування математичних уявлень)».

Логіко-математична компетентність передбачає здатність дитини самостійно здійснювати:

- класифікацію геометричних фігур, предметів та множин за якісними ознаками та чисельністю;
- серіацію, тобто впорядкування предметів за величиною, масою, об'ємом розташування у просторі;
- обчислення та вимірювання кількості, відстані, розмірів, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу.
- будувати найпростіші висловлювання за допомогою зв'язок «і», «чи», «якщо», «ні», «то»;
- робити правильні умовисновки, доводити правильність своїх міркувань.

Навчити розмірковувати – одне з важливих педагогічних завдань. В основу змістових ліній логіко-математичного аспекту Базового компонента покладено такі логічні операції, як серіація, класифікація, вимірювання та обчислення.

2. Логіко-математична компетентність має таку компонентну структуру:

- мотиваційний компонент – це ставлення дитини до математичної діяльності, виявлення пізнавального інтересу, розуміння значущості математики в житті людей;
- змістовий компонент – це оволодіння математичними знаннями у межах програми вікової групи та наступного періоду навчання дітей;
- дійовий компонент – це оволодіння процесуальними, конструктивними, контрольно-оцінювальними діями.

3. Формування математичної компетентності дошкільників ефективно здійснюється:

- 1) на спеціально організованому навчанні;
- 2) у спільній діяльності вихователя та дітей;
- 3) у дошкільній самостійній діяльності дошкільників.

Дошкільники лише починають оволодівати математичними знаннями, тому їхню логіко-математичну компетентність доцільно характеризувати як елементарну, але розглядати її як складну, комплексну характеристику логіко-математичного розвитку.

Важливими умовами формування мотивів є:

- організація навчання, за якої дитина діє, тобто активно залучається до процесу самостійного пошуку нових знань;
- організація навчального процесу на оптимальному рівні розвитку;
- підвищення інтересу до навчання завдяки його різноманітності;

- розуміння дітьми необхідності, важливості, доцільності навчання математики;
- зв'язок нового матеріалу з раніше вивченим;
- яскравість навчального матеріалу;
- створення педагогом емоційної атмосфери навчання, сприятливого спілкування у процесі засвоєння знань;
- постійний контроль та оцінювання роботи дітей.

Для формування мотиваційного компонента роботу можна проводити таким чином:

1. Використання навчально-ігрових ситуацій (за сюжетом казки).
2. Використання фізхвилинок математичного змісту, художнього слова.
3. Наявність дидактичного матеріалу (багатофункціональний, для диференціації і індивідуалізації). Наприклад: пенал із геометричними фігурами різного кольору і величини. Використовується для класифікації, порівняння множин, утворення числа, вправлення у кількісній та порядковій лічбі, складання задач. (Щоб матеріал не відволікав, залучати дітей до виготовлення).
4. Використання логічних та розвивальних вправ та ігор. Гра «Знайди зайвий предмет чи фігуру».
5. Використання змагання «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг» тощо.
6. Використання проблемних ситуацій (Чи поміститься шафа між вікнами).

Індивідуально-диференційований підхід – основа формування змістового компонента логіко-математичної компетентності дошкільників.

Критеріями диференціації виступають не тільки обсяг математичних знань та вмінь, а й ставлення кожної дитини до математичної діяльності, рівень самостійності, уміння контролювати й оцінювати свої дії, переносити знання та вміння в інші види діяльності. Залежно від рівня знань, самостійності дітей, вихователь обирає одну з **форм роботи: індивідуальну, групову або колективну (фронтальну), роботу в парах**. Індивідуальні заняття – це заняття в межах 1-4 дітей. Групове заняття – це підгрупа дітей (коли для одних дана тема занадто складна, для інших – занадто проста).

Під час проведення колективного заняття диференційований підхід здійснюється у межах груп (наприклад: середній, достатній, високий), при цьому вихователь має змогу працювати то з однією, то з іншою групою. Так, під час закріплення знань, якщо немає великої розбіжності між підгрупами в темпі вивчення матеріалу, можна проводити фронтальні заняття. Диференційований підхід можна здійснювати в межах групи на фоні фронтальної організації праці (НіС рівні – ділили квадрат навпіл, а ВіД – ділили квадрат, якщо його не можна зігнути).

Якщо дидактична мета і зміст навчального матеріалу різні для обох підгруп, то даються різні завдання паралельно для обох підгруп (це коли матеріал з однієї теми занадто простий для однієї підгрупи і занадто складний для іншої) – це проводиться на фоні фронтальної організації роботи.

Можна проводити заняття з однією підгрупою, а інша за бажанням займається іншими видами діяльності. Тут педагог має справу з обмеженою (меншою) кількістю дітей і має можливість краще спостерігати за способом та темпом діяльності кожної дитини.

Типи індивідуальних занять:

- навчальне;
- розвивальне (поглиблення, розширення знань);
- корекційне (усунення недоліків);
- комбіноване (різні теми);
- контрольнo-діагностичне.

Змістовий компонент математичної компетентності окреслений у Базовій Програмі «Я у Світі» по сферах для кожної вікової групи у пізнавальній лінії розвитку «логіко-математична форма активності».

Формування дійового компонента логіко-математичної компетентності

Формування логіко-математичної компетентності передбачає вироблення в дітей передумов навчальної діяльності, а саме: виховання самостійності, елементарних навичок контролю та оцінювання.

Формування навичок контролю та оцінювання здійснюється поетапно:

перший етап – педагогічна оцінка;

другий етап – взаємооцінка і взаємоконтроль однолітків;

третій етап – самоконтроль і самооцінка.

Контроль за діяльністю дітей та її оцінювання переважно здійснюється педагогом. Він змістовно оцінює процес, його результати, надає розгорнуті коментарі, які мають засвоїти діти, акцентує увагу на тому, що вдалося і чому, доброзичливо радить, як покращити роботу.

Рекомендована література: 2; 3; 4; 19.

Практичне заняття №8

Проблемно-ігрові технології логіко - математичного розвитку та навчання дітей дошкільного віку

Питання для обговорення:

1. Характеристика проблемно-ігрової технології.
2. Логічні та математичні ігри для дітей дошкільного віку. Принципи використання.
3. Структурні елементи проблемної ситуації.
4. Логіко-сжетні ігри-заняття. Особливості використання.
5. Використання дослідницько-пошукової діяльності у ЛМР дошкільників.

Запитання та завдання:

- Сутність і завдання використання проблемно-ігрової технології у ЛМР;
- Охарактеризуйте класифікацію логічних ігор для дошкільників, наведіть приклади;
- Назвіть принципи організації логічних та математичних ігор в ДНЗ
- Назвіть етапи та структурні компоненти проблемних ситуацій, наведіть приклади;

- Особливості використання логіко-математичних сюжетних ігор (занять);
- Доведіть важливість експериментально-дослідної діяльності у ЛМР дошкільників.
- Підберіть і запишіть логічні вправи для дітей старшого дошкільного віку.

Методичні вказівки до теми

Проблемно-ігрова технологія - це технологія розвитку, при реалізації якої дитина прагнути до активної діяльності, а дорослий очікує від нього позитивного своєрідного творчого результату.

Головний компонент проблемно-ігрової технології: активний, усвідомлений пошук дитиною способу досягнення результату на основі прийняття ним мети діяльності і самостійного роздуми з приводу майбутніх практичних дій, що ведуть до результату.

Кожна технологія має свої характерні риси:

- дитина не обмежений в пошуку практичних дій, експериментуванні, спілкуванні для дозволу помилок і протиріч, прояві радості і прикращів;
- зазвичай виключаються показ й докладне пояснення;
- дитина самостійно знаходить спосіб досягнення мети або освоює його;
- дитина природно приймає допомогу з боку дорослого: часткову підказку, участь у виконанні або уточнення дій, мовних способів оцінки і т.д .;
- дорослий створює мотивацію і підбирає цікаві для дитини ігри, вправи, розвиваючи кмітливість і кмітливість.

Активність дитини досягається насамперед через:

- Мотивацію (яскраву, доступну, реально-життєву);
- Участь дитини у виконанні цікавих, в міру складних дій;
- Вираз сутності цих дій у мовленні;
- Поява відповідних емоцій, особливо пізнавальних;
- Використання експериментування, вирішення творчих завдань, їх варіювання з метою освоєння дітьми засобів і способів пізнання, застосування їх в дитячих видах діяльності.

Схематично проблемно-ігрову технологію, спрямовану на розвиток пізнавально-творчих здібностей дітей можна представити таким чином:

Логічні та математичні ігри.

Сучасні логічні і математичні ігри різноманітні.

У них дитина освоює еталони, моделі, мова, опановує способами пізнання, розвивається мислення, кмітливість, кмітливість:

- настільно-друковані: «Колір і форма», «Геометрія» «Порахуй», «Мости і береги», «Прозорий квадрат», «Логічний поїзд» та ін.

- гри на об'ємне моделювання: «Кубики для всіх», «Тетріс», «Куля», «Змійка», «Геометричний конструктор» та ін.
- гри на площинне моделювання: «Танграм», «Сфінкс», «Геоконт» та ін.
- ігри з серії «Форма і колір»: «Склади візерунок», «Унікуб», «Кольорове панно», «Різнокольорові квадрати», «Трикутне доміно», «Кольорове панно»
- гри на складання цілого з частин: «Дроби», «Склади квадрат», «Грецький хрест», «Склади кільце», «Шахова дошка» та ін.
- ігри-забави, головоломки: лабіринти, пазли, мозаїки, магічні квадрати; головоломки з паличками та ін.

Логічні та математичні ігри мають принципи організації:

- відсутність примусу;
- розвиток ігрової динаміки (від малих успіхів до великих);
- підтримка ігрової атмосфери, реальних почуттів дітей;
- взаємозв'язок ігрової та неігрової діяльності;
- перехід від найпростіших форм і способів здійснення ігрових дій до складних

В результаті освоєння ігор відбувається:

по перше - Розвиток у дитини інтересу до пізнання («Хочу все знати!»)

по друге - Розвиток вміння думати, освоювати сутність допущеної ним помилки, прогнозувати подальший хід гри («Хочу грати в нову гру!», «Хочу грати по - іншому!», «Давайте ще пограємо!», «Шкода, що так мало ...»)

І в третій - Дитина стає більш наполегливим, зосередженим в діяльності, здатним до прояву ініціативи.

Наступний напрямок проблемно-ігрової технології - проблемні ситуації.

Це засіб оволодіння пошуковими діями, умінням формулювати власні думки про способи пошуку і передбачуваному результаті, засіб розвитку творчих здібностей.

Суть проблемної ситуації - сприяти розвитку творчих здібностей дитини.

У проблемній ситуації завжди складається атмосфера «потреби в пізнанні»

При цьому особливо виділяється роль спільної з дорослим діяльності дітей, в якій відбувається освоєння нових знань і способів дій, що впливає на розвиток здібностей, уяви, мислення пізнавальної мотивації, інтелектуальних емоцій.

Структурними компонентами проблемної ситуації є:

- проблемні питання

Приклад: як розрізати квадрат на трикутники, скільки способів ви можете запропонувати?

- цікаві питання

Приклад: у собаки 2 правих лапи, 2 лівих лапи, 2 задніх лапи, 2 передніх лапи. Скільки лап у собаки? (Чотири)

- цікаві завдання

- завдання-жарти

Приклад: Вище якого забору ти можеш стрибнути?

- Яйце пролетіло три метри і не розбилося. Чому?

Етапи вирішення проблемної ситуації:

1. Представлення дорослим проблеми і осмислення її дітьми. (На прикладі гри «Як допомогти кухареві?») Ситуація спрямована на розуміння дітьми того, що кількість речовини не залежить від форми посудини. Сюжет простий - приготування їжі для дітей. Проблема полягає в тому, що зламані ваги (причина). Наслідок - утруднення в визначенні кількості гречаної крупи для каші. Але кухар знаходить попереднє рішення: пропонує три різні за розміром і формою банки і кухоль (мірку). Потім він просить в кожному з банок насипати по кухлю крупи (подання дорослим проблеми і осмислення її дітьми)
2. Висування гіпотез. Як правило, діти розходяться у своїх поглядах на проблему.
3. Практична перевірка гіпотез. Це може бути система дій по висипання, насипання і пересипання крупи.
4. Колективне обговорення ситуації практичної ситуації і шляхів її вирішення.
5. Узагальнення результатів і підведення підсумків.

Логіко-математичні сюжетні ігри (заняття).

Це ігри, в яких діти вчаться виявляти і абстрагувати властивості, освоюють операції порівняння, класифікації та узагальнення. Для них характерна наявність сюжету, дійових осіб, схематизації.

Такий комплекс ігор запропонований Е.А.Носовой на основі блоків Дьенеша, які ви можете використовувати в роботі.

Характерні особливості:

- Наявність зав'язки-сюжету, дійових осіб і проходження сюжетної лінії протягом всієї гри
- Наявність схематизації, перетворення, пізнавальних завдань на виявлення властивостей і відносин, залежностей і закономірностей
- Абстрагування від несуттєвого, прийоми виділення істотних властивостей
- Ігрова мотивація, спрямованість дій, їх результативність
- Наявність ситуацій обговорення, вибору матеріалу і дій, колективного пошуку шляху вирішення пізнавальної задачі
- Можливість повторення логіко-математичної гри, ускладнення змісту інтелектуальних завдань, включених в гру.
- Загальна спрямованість на розвиток ініціативи дітей.

Етапи організації і проведення:

1 етап - педагог повідомляє дітям основний сюжет (зав'язка)

2 етап - розвиток сюжету, в процесі якого діти стають активними учасниками сценарію:

- Освоюють, перетворюють, змінюють інформацію
- Оволодівають системою пізнавальних дій (способів пізнання)
- Узагальнюють, роблять висновки, прогнозують розвиток ситуації

3 етап - підведення підсумків: «Чим ви займалися?», «Що було найцікавішим?», «Що не сподобалося?»

Дослідницька діяльність і експериментування ще один важливий напрямок проблемно-ігрової технології.

Ця діяльність спрямована на пошук і засвоєння нової інформації. Вона не задана дорослим, а будується самим дошкільником в міру отримання ним нових відомостей про об'єкт.

Етапи керівництва:

I етап.

Спільна з педагогом діяльність:

- Уточнення уявлень дітей про властивості і якості матеріалів,
- Мотивування,
- Створення проблемної ситуації,
- Постановка мети, визначення етапів дослідження,
- Висунення припущень про результати, їх обґрунтування,
- Проведення експерименту,
- Фіксація результатів, їх обговорення (за допомогою педагога, використовуючи готові схеми і моделі що робили? Що отримали? Чому?)
- Загальний висновок (формулює педагог на основі висловлювання дітей).

II етап.

Самостійне експериментування: бесіди, спеціальні ігри та вправи, практична діяльність в куточку експериментування.

- Педагог за допомогою схем показує проблему,
- Діти пропонують шляхи вирішення, відбирають необхідні матеріали,
- Проведення експерименту,
- Фіксують результати (за допомогою готових моделей, потім самостійно).

Рекомендована література: 3; 4; 6; 19.

Практичне заняття №9.

Застосування дидактичних ігор та вправ на математичних заняттях.

Питання для обговорення:

1. Дидактичні ігри, вправи та завдання на формування у дітей операцій логічного мислення.
2. Використанням дидактичного матеріалу «Палички Кюїзенера»
3. Використання «Логічних блоків» З. Дьєнеша в практиці ДНЗ.
4. Квадрат Воскобовича.
5. «Друдли», «Танграм», ребуси, лабіринти.
6. Використання ТРВЗ-технології для логіко-математичного розвитку

Запитання та завдання:

1. Обґрунтуйте послідовність формування серіації і класифікації у процесі дидактичних ігор.
2. Назвіть принципи ТРВЗ-технології.
3. Охарактеризуйте дидактичний матеріал З. Дьєнеша «Логічні блоки».
4. Проаналізуйте використання дидактичного матеріалу «Палички Кюїзенера» на занятті.
5. Окресліть значення дидактичних ігор та вправ на математичному занятті.

6. Підібрати дидактичні ігри для формування логічних операцій.
7. Представте дидактичні ігри, фізичні хвилинки та психогімнастики, які можна використовувати на логіко – математичному занятті.
8. Представити проект «Дидактичні ігри на логіко-математичному занятті»

Методичні вказівки до теми

1. Методика формування логічних операцій на серіацію складається з таких етапів:

Перший етап. Огляд групи предметів.

На цьому етапі доцільно провести з дітьми коротеньку бесіду про предмети, які пропонуються для серіації. Їх можна попередньо розглянути, полічити, визначити колір, форму, розташування (ліворуч, праворуч, між, над) тощо.

Другий етап. Визначення ознаки для серіації.

Ознаку для серіації, зазвичай, визначає вихователь, оскільки він планує виховну роботу, ставить мету, спонукає дітей до дій, що стимулюють їхній логіко-математичний розвиток.

Третій етап. Порівняння предметів за визначеною ознакою.

Пізнання предмета починається з чуттєвого сприйняття, у процесі якого встановлюються його подібність до інших предметів та відмінність від них (за кольором, масою, формою, призначенням і т.д)

Щоб дитина, порівнюючи, доходила правильних висновків, слід дотримуватися таких **правил порівняння:**

1. Порівнюють такі предмети, які справді мають певні зв'язки один з одним, тобто предмети однієї предметної групи (геометричні фігури, транспорт тощо). Не можна порівнювати, наприклад, машину з книгою, трикутник із яблуком.

2. Порівнюють найважливіші, істотні ознаки. Тільки за цієї умови можна осягнути сутність предметів, збагнути їхні характерні особливості.

Порівняння предметів, які різняться один від одного іа визначеною дорослим чи обраною дитиною ознакою (величиною, формою, кольором, масою, об'ємом, розташуванням у просторі, часі) дає змогу здійснити **упорядкування (серіацію) за цією ознакою.**

Існують також різні **відношення** між упорядкованими предметами. Вони можуть виражатися різними параметрами: близько, ближче, ще ближче, найближче; високий, вищий, ще вищий, найвищий; швидкий, швидший, найшвидший тощо. У серіаційному ряді ці предмети багаторазово повторюються. Будь-який предмет, окрім першого й останнього, може бути, наприклад, більшим за попередній, але меншим, ніж наступний, або навпаки, меншим за попередній, але більшим від наступного.

Четвертий етап. Побудова серіаційного ряду предметів за інтенсивністю певної ознаки.

Класифікація є складною розумовою дією, яка складається комплексу аналітико-синтетичних операцій (**порівняння, аналіз, синтез, узагальнення**). Засвоєння класифікації допомагає дітям набувати уявлень про класи предметів та їх взаємозв'язки, систематизувати підпорядковані поняття: ділене поняття є

родом, а нові поняття – видами чи підвидами. Класифікація передбачає певну послідовність дій.

Перший етап – порівняння, виявлення подібності і відмінності між предметами за їхніми істотними ознаками. Саме завдяки прийомам порівняння діти набувають знань про **ознаки** предметів, які є основою для наступного етапу роботи.

Другий етап – виділення ознаки предмета на основі порівняння його з іншим об'єктом. Безпосередньо сприймаючи предмети і явища довкілля, діти виділяють їхні ознаки. Ознакою називають ту особливість, за якою встановлюють подібність предметів між собою або відмінність їх один від одного. Це можуть бути: форма, і величина, товщина, висота, довжина, колір тощо. Кожен і предмет і явище матеріального світу має численні різноманітні ознаки. Одні з них істотні, інші – неістотні. **Істотні** – це ті ознаки, які відображають природу предмета, його суть і відрізняють його від усіх інших. Вони належать усім предметам одного роду, і без них предмет немислимий (істотною ознакою для геометричних фігур може бути наявність або відсутність кутів, а неістотною – колір). **Неістотні** ознаки – це ознаки, наявність або відсутність яких не змінює природу предмета чи явища. Неістотні ознаки є нестійкими, зовнішніми, одиничними й не виражають основних властивостей предмета. Проте різниця між істотними та неістотними ознаками відносна: неістотна ознака в одному відношенні може виявитися істотною в іншому. Встановлення істотної та неістотної ознак значною мірою залежить від дидактичного завдання, яке визначає ознаку поділу: колір, величину, наявність кутів тощо.

Третій етап – визначення спільної ознаки предметів, які підлягають класифікації. На цьому етапі істотним у роботі з дошкільниками є формування вміння, виділяючи характерні ознаки, водночас знаходити й **спільне**, що об'єднує певну групу предметів, чи, навпаки, відмінне, що відрізняє ці предмети. При цьому важливо, щоб діти помічали спільні ознаки не лише двох, а й кількох предметів і виділяли істотну, за якою здійснюється класифікація.

Четвертий етап – віднесення конкретного предмета чи об'єкта до заданого класу та групування предметів на основі самостійно знайдених ознак.

Здійснюючи процес класифікації, слід брати до уваги такі правила:

- класифікація має здійснюватися за ознакою (визначеною дорослим або дитиною);
- предмети класифікації мають виключати один одного;
- сукупність усіх предметів має вичерпувати собою весь даний клас.

2. Основні особливості цього дидактичного матеріалу – абстрактність, універсальність, висока ефективність.

Ефективне застосування паличок Х. Кюїзенера можливо в поєднанні з іншими посібниками, дидактичними матеріалами, а також і самостійно. Палички, як і інші дидактичні засоби розвитку математичних уявлень у дітей, є одночасно знаряддям професійної роботи педагога та інструментом навчально-пізнавальної діяльності дитини.

Палички Кюїзенера, як дидактичний засіб, в повній мірі відповідають специфіці й особливостям елементарних математичних уявлень, що

формується у дошкільнят, а також їх віковим можливостям, рівню розвитку дитячого мислення, в основному наочно-дієвого і наочно-образного.

З математичної точки зору палички – це множина, в якій приховані численні математичні ситуації. Колір і величина, моделюючи число, підводять дітей до розуміння різних абстрактних понять, що виникають в мисленні дитини як результат її самостійної практичної діяльності («самостійного математичного дослідження»): палички однакової довжини мають один і той же колір і, природно, означають одне і те ж число; чим більша довжина палички, тим більше значення того числа, яке воно виражає. Кольори, в які забарвлені палички, залежать від числових відносин, визначених простими числами першого десятка натурального ряду чисел.

За допомогою кольорових паличок дітей також легко підвести до усвідомлення співвідношень «більше-менше», «більше-менше на...», навчити ділити ціле на частини і вимірювати об'єкти, повправляти їх у запам'ятовуванні складу числа з одиниць і двох менших чисел, допомогти опанувати арифметичні дії додавання, віднімання.

Існує 2 варіанти паличок. Перший – це об'ємні брусочки різної довжини та кольору. Другий варіант складається з плоских смужок 2x2 см, 2x4 см, 2x6 см, 2x8 см, 2x10 см, 2x12 см, 2x14 см, 2x16 см, 2x18 см, 2x20 см. Працюючи з дітьми старшого дошкільного віку, я вибрала саме його. Виготовляються такі смужки з щільного кольорового картону. На відміну від брусочків, вони більші, стійкіші, виготовлення їх не вимагає особливих витрат, а навчальні можливості і ефективність нітрохи не менше, ніж у об'ємних паличок.

3. Введення дітей в світ логіко – математичних уявлень з допомогою спеціальної серії навчаючих логіко – математичних ігор. Для цих ігор використовуються «Логічні блоки», які розробив угорський психолог З. Дьєнеш. Логічні блоки складаються із 24 геометричних фігур, що вирізняються кольором (трьох кольорів), формою (круги, квадрати, трикутники, прямокутники), розміром (великі – малі фігури). На початку слід ознайомити дітей з цими блоками, пропонуючи їм прості завдання. Використовуючи логічні блоки Дьєнеша можна розробити цілий ряд дидактичних ігор і вправ для дітей кожної вікової групи. Наприклад д/ігри: «Намісто», «Відшукай», «Так чи ні», «Обручі». Хід цих ігор в кожній віковій групі однаковий, але зміст і складність завдань різні. Усі логіко – математичні ігри треба розглядати як певну систему з поступовим ускладненням завдань.

Із блоками Дьєнеша можна конструювати багато розвиваючих логіко – математичних ігор. Для одного з варіантів цих ігор пропонуються таблиці із «кодами», в яких геометричні фігури та їхні властивості умовно позначені (кодами). Відповідно до поданих в таблицях «кодів», діти мають заповнити клітинки таблиці геометричними фігурами.

Значний розвивальний ефект мають ігри із запереченням. Зразок гри із запереченнями: На цьому кораблі попливуть у подорож де-які з цих «геометричних чоловічків», їх прийшли проводити у далеку путь усі родичі. Хто ж з них попливе на кораблі? Щоб визначити це, треба звернути увагу на

ось ці «закодовані» позначення. То які чоловічки мають зайняти свої місця на кораблі? (не круглі і не жовті). Такі фігури є у вас на столах, відберіть ті, що можуть бути на цьому кораблі і покладіть їх перед собою, щоб чоловічки побачили, чи вгадали ви хто з них відправиться у подорож на кораблі.

Квадрат Воскобовича («Ігровий квадрат»). У цієї гри є безліч «народних» назв – «Кленовий листок», «Косинка», «Вічне оригамі». Все це, по суті, вірно. «Ігровий квадрат» представляє собою 32 жорстких трикутника, наклеєних на гнучку основу з двох сторін. Завдяки такій конструкції квадрат легко трансформується, дозволяючи конструювати як площинні, так і об'ємні фігури. У казці «Таємниця Ворона Метра» квадрат оживає і перетворюється на образи: будиночок, мишку, їжачка, черевичок, літачок і кошеня. Двохрічні малюки з допомогою дорослого складають будиночок з червоним або зеленим дахом, цукерочку. Більш дорослі діти освоюють алгоритм конструювання, знаходять заховані в «будиночку» геометричні фігури, придумують власні предметні силуети.

Квадрат можна певним чином розрізати. Наприклад, розріз хрестом дає незвичайні об'ємні фігури. Можливі маніпуляції його елементами – своєрідний пальчиковий театр.

Ігри з «Квадратом Воскобовича» розвивають дрібну моторику рук, просторове мислення, сенсорні здібності, розумові процеси, вміння конструювати, творчість.

Гра «Танграм» – квадрат розміром 5х8см з картону, пластику, однако забарвлений з обох боків, розрізаний на 7 частин (2 великих, 1 середній і 2 маленьких трикутники, квадрат і паралелограм). Використовуючи усі 7 частин, щільно приєднуючи їх одна до одної, можна скласти дуже багато зображень за зразками і за власним задумом.

Ребус – це загадка, в якій шукане слово чи фраза зображуються у вигляді комбінації фігур, знаків, букв, тобто «предметів».

Друдли – це чорно-білі картини-загадки, дивлячись на які абсолютно неможливо чітко і точно сказати, що це таке. Кожен із нас може придумати силу-силенну друдлів: на білому фоні – намальовані різноманітні лінії чорним фломастером.

Існує три напрямки використання друдлів.

Три види питань по друдлам розвивають різні види мислення:

- Про що ви подумали? – для розвитку асоціативного мислення;
- Що це? – для розвитку дивергентного мислення;
- На що це схоже? – для розвитку творчого мислення.

Друдли можна використовувати вже в кінці молодшої групи. Та разом із друдлами дитині пропонують і предметні картини, в яких можна знайти фрагменти запропонованих друдлів, або звужують пошук відповідей: запитуючи – що це за посуд? тварина? У середній групі вже не потрібні додаткові малюнки, та дітям цікаве перевтілення друдла в предмет, який запропонували вони. Тепер в одному зображенні можна побачити багато різних предметів, які обговорюються із педагогом, або із друзями.

В старших групах за допомогою декількох друдлів можна скласти різні інструкції, схеми, правила, які швидше запам'ятаються дітям, описи різних процесів, розказувати вірші і казки, вигадувати самим.

5. Мета **ТРВЗ** не просто розвивати фантазію дітей, а навчити їх мислити системно, з розумінням процесів, що відбуваються, дати в руки вихователям інструмент конкретного практичного виховання у дітей якостей творчої особистості,

здатної розуміти єдність та протиріччя оточуючого світу, розв'язувати свої маленькі проблеми.

Головні принципи ТРВЗ:

- розв'язання суперечностей;
- системний підхід (вміння бачити навколишній світ у взаємозв'язку всіх його елементів);
- вміння віднайти необхідний у даній ситуації резерв.

Дидактичні можливості ТРВЗ:

- рішення творчих завдань будь-якої складності та спрямованості;
- розв'язання наукових та дослідницьких завдань;
- систематизація знань у будь-яких галузях діяльності;
- розвиток творчої уяви та мислення;
- розвиток якостей творчої особистості та формування ключових компетенцій: когнитивної, креативної, комунікативної, світоглядної;
- розвиток творчих колективів.

Етапи впровадження ТРВЗ в освітньо-виховний процес

I. Оволодіння принципами ТРВЗ

II. Навчання винахідницькій діяльності.

III. Придумування казок та розв'язання казкових завдань

IV. Розв'язання життєвих ситуацій

Елементи ТРВЗ:

- Суперечності
- Метод фокальних об'єктів
- Мозковий штурм
- Аналогії

Рекомендована література: 6; 8; 10;11; 16;17.

Практичне заняття №10.

Інтеграція математичного змісту з іншими розділами програми.

Питання для обговорення:

1. Сутність інтегративного підходу в ЛМР дошкільнят
2. Логіко-математичний розвиток та ознайомлення суспільним довідником дошкільнят.
3. Логіко-математичне та мовленнєвий розвиток дошкільників.

4. Логіко-математичне та фізичний розвиток дошкільників.
5. Логіко-математичне та художньо-естетичний розвиток дошкільнят

Запитання та завдання:

- Обґрунтуйте основні принципи реалізації ідеї інтеграції в логіко-математичному розвитку дошкільників;
- Охарактеризуйте інтеграцію логіко-математичного та економічного розвитку дошкільнят;
- Охарактеризуйте інтеграцію логіко-математичного та художньо-естетичного розвитку дошкільнят;
- Охарактеризуйте інтеграцію логіко-математичного та фізичного розвитку дошкільників;
- Охарактеризуйте інтеграцію логіко-математичного та мовленнєвого розвитку дошкільників.

Методичні вказівки до теми

1. Інтеграція математичного змісту з іншими розділами програми:

- забезпечує можливість перенесення освоюваного дитиною засобів і способів пізнання (еталонів, моделей, обстеження) в інші умови,
- розширює і стимулює прояви самостійності і творчої ініціативи,
- робить процес навчання більш природним, життєво спрямованим.

Логіко-математичне та економічний розвиток дошкільнят

Ідея інтеграції заснована на тому, що в процесі освоєння економічних уявлень «затребувані» різноманітні математичні дії (лічба, вимірювання, обчислення); також створюються проблемні ситуації, для вирішення яких діти встановлюють різноманітні відношення (кількості, розміру тощо), аналізують умову, міркують. Ідеї такої інтеграції представлено в дослідженнях Є.Тихеєвої, А. Леушиної, А. Смоленцева.

У даному аспекті розробляються технології збагачення економічних уявлень у дошкільників, засновані на інтеграції з логіко-математичним змістом

Технології спрямовані на уточнення, конкретизацію та узагальнення деяких уявлень економічної спрямованості, розвитку умінь і якостей (ощадливість, акуратність, дбайливе ставлення до навколишніх предметів тощо).

* Методами і прийомами, традиційно використовуваними на практиці:

- ознайомлення дітей з грошовими одиницями (як правило, монетами різної вартості) і використання їх в рольових іграх типу («Магазин»), що створює умови для освоєння дошкільниками обчислювальних дій;
- організація досвіду експериментування з різними речовинами (переливання, пересипання, вимірювання, встановлення відношень частин цілого, зважування, порівняння за розміром, обсягом тощо) У процесі сюжетно-рольових ігор «Кулінарія» заміс тіста, поділ торта на кількість гостей тощо).

Логіко-математичний розвиток та засвоєння краєзнавчих уявлень дошкільниками:

В організації логіко-математичного розвитку дошкільників в процесі усвідомлення краєзнавчих уявлень математичного змісту може бути «затребуваним» і сприяти більш диференційованому сприйняттю історичних фактів, культурних традицій, художньо-естетичних пам'яток

Дошкільна освіта в умовах модернізації пропонує робити акцент не на формуванні інформаційної бази, а розвиток пізнавальних інтересів. Тому в ряді методичних розробок передбачається «насичення» процесу освоєння краєзнавчих уявлень математичного змісту; математичні дії і подання є своєрідним інструментом, що допомагає уточнити знання про визначні пам'ятки міста чи села.

У практиці дитячих садків можлива інтеграція в формі організацій наступних дитячих дослідних і інформаційних ігор-проектів.

- «Архітектура міста» (включає освоєння розмірних – носіння, форми, пропорції, симетрії – асиметрії в архітектурі та математики; здійснення рахунку (колон, поверхів будинків); встановлення зв'язків між поверхами, розмірами будинків)).

- Організація екскурсій в місто, в процесі яких потрібно знайти (помітити) незвичайне за формою (розміром, числом); знайти об'єкти, яких десь знаходиться по 2 (3-5).

3. Використовується інтеграція на рівні мовного творчості:

- Твір історій, в яких розповідається про цифри, формах. Інтрига розповіді може будуватися в аспекті зміни розміру, маси, форми предмета; передбачається застосування рахунку вимірювання, зважування для вирішення колізії сюжету;

- Математичні загадки, прислів'я, для чого потрібно виділити суттєві властивості предмета (проаналізувати форму, розмір, призначення) і представити їх в образній формі.

4. У даному аспекті інтегративну спрямованість мають деякі ігри та вправи, які традиційно використовуються в педагогічному процесі:

- складання планів простору іграшкової і групової кімнат і здійснення орієнтування по них (визначення розташування захованого предмету, рух по заданому маршруту і т. П.);

- освоєння часових інтервалів і деяких показників (наприклад, швидкості (швидше – повільніше)) в процесі спотереження та участі в змаганнях (біг, стрибки і т. П.); використання секундоміра та обговорення тимчасових еталонів; визначення віддаленості (далі – ближче), розрахунок довжини маршруту і т. п. ;

- вправи, що забезпечують накопичення тактильно-рухового досвіду, необхідного для освоєння рахунку, вимірювання (рахунок рухів, виконуваних дитиною);

- ігри типу «Танцюючі чоловічки» (Л. А. Венгер), які передбачають декодування схеми і відтворення заданого руху або кодування, схематичний запис вигаданої цікавою пози.

5. Взаємозв'язок логіко-математичного та художньо-естетичного змісту (образотворчої діяльності) проявляється в кількох моментах:

- Єдність використання деяких сенсорних еталонів (форма) і категорій (розмір, пропорції, просторові відносини і т. П.), Які в різних аспектах розглядаються в даних розділах і освоєння яких принципово для обох напрямків;

- Важливість деяких загальних законів (наприклад, «законів симетрії і асиметрії», передача тривимірного світу засобами малюнка і конструювання, як для математичного, так і художньо-естетичного розвитку дітей

Рекомендована література: 6; 8; 19.

Тема 11.

Логіко-математична компетентність дитини: наступність дошкільля і школи.

Питання для обговорення:

1. Характеристика готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання математики в 1 класі.
2. Напрями підготовки логіко-математичної компетентності для успішного навчання математики в 1-му класі.
3. Зміст логіко-математичної компетентності першокласника.

Запитання і завдання:

- Проаналізувати письмово Базової програми «Портрет дошкільника напередодні вступу до школи».
- Обгрунтувати основні характеристики математичного розвитку дитини старшого дошкільного віку.
- Охарактеризуйте зміст роботи по формуванню логіко-математичної компетентності дошкільника.
- Скласти план-графік роботи для логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку.

Методичні вказівки до теми

1.Згідно Базовому компонент дошкільної освіти в Україні можна виділити окремі напрями підготовки, які містять сфери «Я сам», «Соціалізація», «Культура» й реалізуються через змістові лінії «Психічне Я», «Соціальне Я», «Предметний світ». Наведемо основні характеристики старшого дошкільника за цими напрямками:

Ознаки предметів. Форма. Геометричні фігури: визначає в довір'ї форму предметів виділяє їх основні ознаки; може зіставити різні частини свого обличчя, тіла, одягу з різними геометричними фігурами (кругом, квадратом, прямокутником, чотирикутником, багатокутником, кубом, кулею, циліндром, конусом); передає цю схожість на рисунку, схемі.

Взаємне розташування на площині та у просторі: добре орієнтується в просторі; орієнтується у місті проживання найближчих родичів.

Прийоми розумових дій: порівнює предмети між собою, класифікує; здійснює серіацію за величиною, розташуванням, віддаленістю; порівнює рідних, знайомих, чужих за сукупністю ознак; порівнює себе із іншими людьми за різними ознаками, групує їх; класифікує свої особливості.

Характеристики мислення: робить з приводу членів своєї родини, педагогів та товаришів певні припущення; висуває гіпотези; розмірковує, доводить правильність свого міркування; самостійно виводить нове знання із засвоєного; встановлює відношення між причиною та наслідками вчинків; уміє розмірковувати, самостійно діє, обґрунтовує свою думку, прагне відстояти її, співвідносить з думкою авторитетної людини.

Характеристики математичного мовлення: вживає вирази, що означають положення предметів в просторі, його віддаленість від себе та напрям; вживає в оповіданнях про свою родину, близьких, знайомих та чужих кількісні та порядкові числівники, назви днів, місяців, пів року тощо; розповідаючи про себе використовує назви днів тижнів, місяців року, положень об'єктів у просторі, їх віддаленості від себе, напряму відносно себе, часу; вживає кількісні та порядкові числівники.

Характеристики мотиваційної сфери: виявляє інтерес до сприймання, запам'ятовування математичних понять; отримує задоволення від логіко-математичної діяльності та схвалення її батьками та педагогами.

Робота із множинами: оперує із множинами.

Лічба: вимірює кількість; вживає кількісні та порядкові числівники; лічить кількість позитивних та негативних проявів, порівнюючи їх між собою.

Числа та цифри: записує знайомі цифри, знаки.

Арифметичні дії додавання та віднімання: здійснює найпростіші усні обчислення, пов'язані із соціальним середовищем.

Величини: усвідомлює принцип збереження кількості незалежно від форми, величини предметів, відстані між ними, просторового розміщення; вміє вимірювати предмети за допомогою умовних та загально прийнятих мір; добре орієнтується в часі; має уявлення про співвідношення одиниць часу, визначає час за допомогою годинника (з точністю до півгодини); вміє користуватися календарем; вимірює довжину, ширину, висоту, масу, об'єм, час; вміє вимірювати свій зріст, окружність голови та тіла сантиметром та умовною міркою; активно користується годинником та календарем; вживає назви днів, місяців, пів року тощо.

Задачі: складає та розв'язує логіко-математичні задачі, основними дійовими особами яких є люди; прагне знайти свій шлях розв'язання арифметичної чи логічної задачі; може скласти задачу про себе та свою сім'ю.

Означені нормативні документи для дошкільної освіти містять дуже важливі питання з точки зору створення готовності дитини до навчання математики у початковій школі, розгляд яких обумовлений віковими особливостями пізнавальних процесів п'ятирічних дітей. Але, щодо навчання учнів складу числа, здійснення усних обчислень, формування уявлень про співвідношення одиниць часу, умінь визначення часу за допомогою

годинника (з точністю до півгодини), користування календарем; вимірювання довжини, ширини, висоти, маси, об'єму, часу; вміння вимірювати свій зріст, окружність голови та тіла сантиметром та умовною міркою; користування годинником та календарем, потрібні певні пояснення. Ці питання передбачені не лише програмою з математики для 1-го класу, а й для 2-го та 3-го! Таким чином, відбувається дублювання змісту логіко-математичної підготовки дошкільників та змісту навчання математики в початковій школі.

2.Враховуючи те позитивне, що напрацьовано щодо набуття дошкільниками логіко-математичної компетентності та виходячи із необхідності створення підґрунтя для успішного навчання математики в 1-му класі, вважаємо доцільним спеціальну **підготовку здійснювати по наступних напрямках:**

1. Формування прийомів розумових дій: навчання виділенню ознак предметів (форма, розмір, колір, матеріал тощо); навчання виділенню загальних і відмінних ознак в предметах; навчання визначенню істотних ознак групи предметів; формування прийомів розумових дій: порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, класифікації.
2. Розвиток словесно-логічного мислення: навчання вживанню логічних сполучників: і, або; розуміння понять: кожен, один з, хоч би один, все, деякі, і тому подібне; робота з умовиводами: істинні та хибні умовиводи.
3. Формування вміння слухати і виконувати інструкцію дорослого.
4. Розвиток дрібної моторики, тактильного, слухового, зорового сприйняття

3.В узагальненому вигляді рівень логіко-математичної компетентності майбутнього першокласника визначено в **розділі Базової програми «Портрет дошкільника напередодні вступу до школи».**

Слід зазначити, що окремі завдання з логіко-математичного розвитку дітей, визначені у цих програмах, збігаються із завданнями програми з математики для першого класу загальноосвітньої школи. А саме:

- Узагальнення і систематизація знань дітей про ознаки предметів, пов'язані з їхньою формою, величиною, розташуванням на площині та у просторі.
- Формування вміння порівнювати предмети за певною ознакою (довший, коротший, однакові за довжиною; важчий, легший, однакові тощо).
- Формування вміння визначати кількість елементів множини за кількістю (рівно, нерівно; пізніше вводяться поняття: «більше», «менше», «дорівнює»).
- Вправляння у кількісній та порядковій лічбі.

Рекомендована література: 1; 2; 3; 4; 19.

РОЗДІЛ ІІІ

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ЗАЛІКУ:

1. Характеристика основних понять курсу (логіка, види логіки, поняття, уявлення і т. п.).
2. Альтернативні погляди педагогів минулого і сучасності на логіко-математичну компетенцію дошкільників.
3. Особливості формування пізнавальної сфери дошкільника.
4. Пізнавальна активність, дітей дошкільного.
5. Пізнавальні потреби. Види пізнавальної активності.
6. Умови формування пізнавальної активності в дошкільному закладі.
7. Загальні та спеціальні здібності та їх характеристика.
8. Сенсорні еталони, розвиток пізнавальних здібностей.
9. Передумови розвитку творчих здібностей в дітей дошкільного віку.
10. Вплив інтелектуальних здібностей на логіко-математичний розвиток дошкільника.
11. Особливості мислення дітей дошкільного віку.
12. Основні умови розвитку мислення дітей.
13. Вплив пізнавальних інтересів на розумову діяльність.
14. Характеристика логічних операцій (аналіз, синтез, порівняння, класифікація, узагальнення, серіація, абстрагування).
15. Особливості засвоєння логічних операцій в дітей дошкільного віку.
16. Зміст навчання логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку.
17. Характеристика засобів навчання: сукупності предметів, явищ, знаки (моделі), дії, слова.
18. Види моделей навчання, логіко-математичні моделі (опис, інтерпретація, аналогія).
19. Аналіз основних сфер життєдіяльності навчально-виховної програми «Я у Світі».
20. Класифікація методів логіко-математичного розвитку дошкільників.
21. Моделювання, основні види.

- 22.ТРВЗ – система впровадження в ДНЗ з метою розвитку логіко-математичних здібностей.
- 23.Класифікація дидактичних ігор, їх вплив на розвиток логіко-математичного розвитку. Керівництво дидактичними іграми в ДНЗ.
- 24.Методика проведення дидактичних ігор логіко-математичного змісту з дітьми дошкільного віку.
- 25.Система занять з використанням дидактичного матеріалу «Палички Кюїзенера».
- 26.Основні особливості дидактичного матеріалу «Палички Кюїзенера» - абстрактність, універсальність, висока ефективність.
- 27.Ефективність застосування паличок Х. Кюїзенера.
- 28.Логіко-математичний розвиток дошкільника – один з найважливіших аспектів підготовки дитини до школи.

Тестові завдання

1. Наука, яка досліджує впорядкованість людського мислення, його закони і форми - це:
 - а) психологія;
 - б) педагогіка;
 - в) філософія;
 - г) логіка.
2. Форма мислення, яка відображає предмети в їх загальних та істотних ознаках - це:
 - а) поняття;
 - б) судження;
 - в) визначення;
 - г) узагальнення.
3. Поняття, обсяг яких збігається частково називають...:
 - а) несумісними;
 - б) сумісними;
 - в) тотожними;
 - г) перехресними.
4. Форма мислення, в якій засобами ствердження чи заперечення розкриваються зв'язки предметів з ознаками або відношення між предметами - це:
 - а) судження;
 - б) визначення;
 - в) класифікація;
 - г) обмеження.
5. Судження за структурою поділяються на:

- а) прості і складні;
 - б) загальні, часткові, одиничні;
 - в) безумовні та умовні;
 - г) кількісні і якісні.
6. Стадія розумового пізнавального розвитку (за Піаже), яка проявляється в можливості абстрактного мислення на теми, які не пов'язані з конкретними предметами - це стадія...:
- а) чуття;
 - б) передлогічного мислення;
 - в) конкретного логічного мислення;
 - г) абстрактного мислення.
7. Поєднання окремих частин в єдине ціле на підставі збагачення знань у процесі аналізу - це:
- а) синтез;
 - б) серіація;
 - в) заперечення;
 - г) систематизація.
8. «Логічні блоки» для формування у дошкільників простих логічних уявлень розробив:
- а) Венгер
 - б) Стеценко
 - в) Дьєнеш
9. Систематизація є однією з форм...:
- а) аналізу;
 - б) синтезу;
 - в) серіації;
 - г) класифікації.
10. Мотрійки, пірамідки є прикладом...:
- а) порівняння;
 - б) синтезу;
 - в) узагальнення;
 - г) серіації.
11. Логіка вчить:
- а) запобігати помилковим судженням;
 - б) відтворює у свідомості раніше сприйнятий предмет;
 - в) дисциплінує наше мислення;
 - г) відображати окремі властивості, ознаки предметів.
12. Процес відтворення в свідомості людини раніше сприйнятого предмета – це:
- а) пізнання;
 - б) відчуття;
 - в) уявлення;
 - г) сприймання.
13. Відображення об'єктивного світу в свідомості людини, що являє собою єдність живого споглядання і абстрактного мислення – це:
- а) пізнання;

- б) відчуття;
- в) уявлення;
- г) сприймання.

14. Яке із цих форм є особливістю раціонального пізнання:

- а) суб'єктивне відображення;
- б) опосередковане відображення дійсності;
- в) об'єктивне відображення;
- г) логічне відображення дійсності.

15. Структура, побудова думки, спосіб зв'язку її складових частин називають:

- а) мислення;
- б) сприймання;
- в) логічна форма;
- г) хибне, неправильне.

16. За змістом міркування поділяють:

- а) істинне, неправильне;
- в) істинне та хибне.
- г) хибне, неправильне.

17. За формою міркування поділяють:

- а) істинне та хибне;
- б) хибне та правильне;
- в) правильне та неправильне;
- г) істинне та правильне.

18. Форма мислення, яка відображає найбільш істотні загальні і відмінні ознаки предметів – це:

- а) поняття;
- б) ознаки;
- в) істотні;
- г) неістотні.

19. Засновником логіки як науки є:

- а) Геракліт;
- б) Демокріт;
- в) Аристотель;
- г) Сократ.

20. Що є формою мислення, його матеріальною оболонкою?

- а) мова;
- б) уява;
- в) пізнання;
- г) мислення.

21. До логічних прийомів відносять:

- а) порівняння, синтез, аналіз, класифікацію, систематизацію, серіацію;
- б) співвідношення, спостереження, контроль;
- в) системність, творчість, аналіз, періодизацію;
- г) рахування, поєднання, класифікація.

22. Синтез – це

- а) поєднання окремих частин в єдине ціле на підставі збагачення знань в процесі аналізу;
- б) вміння знаходити суттєві ознаки об'єкта, відокремлювати важливі властивості та ознаки від несуттєвих, об'єднувати предмети за загальними суттєвими ознаками;
- в) вміння подумки поділяти предмети на класи за їхніми найсуттєвішими ознаками;
- г) впорядкування предметів за ступенем інтенсивності однієї чи кількох ознак.

23. Для вироблення визначених математичних умінь і навичок необхідно розвивати:

- а) пізнавальну сферу дошкільників;
- б) вміння аналізувати та сприймати;
- в) логічне мислення дошкільників.

24. Роботу з розвитку у дітей логіко-математичного розвитку вихователь організовує на:

- а) тільки на заняттях;
- б) на прогулянці під час спостережень;
- в) на заняттях і поза заняттями.

25. До операцій логічного мислення відносять:

- а) аналіз і синтез;
- б) ребуси, загадки;
- в) аналіз та ігрові вправи.

26. Узагальнення це:

- а) логічна операція, в результаті якої відбувається перехід від поняття з вузьким обсягом до поняття з ширшим обсягом шляхом збіднення його змісту, тобто вилучення специфічних для вихідного поняття видових ознак;
- б) логічна операція, за допомогою якої розкривається обсяг родового поняття через перелік його видів або елементів;
- в) складний, багатоступінчастий поділ (тобто система поділів), який проводиться з метою одержання нових знань стосовно членів поділу і систематизації цих знань.

27. Явище асиміляції (за Ж.Піаже) це:

- а) рефлекс новонародженого, з якими він з'являється на світ, і які дозволяють доцільно діяти в обмеженому колі ситуацій;
- б) пристосовування нової інформації до існуючих схем, не змінюючи їх в принципі;
- в) Стадія вторинних кругових реакцій (координація зору і хапання).

28. Механізм акомодации в концепції інтелекту це:

- а) пристосовування перших сформованих реакцій до нової інформації, з повною їх перебудовою;
- б) це передумова становлення власне логічного мислення людини;
- в) Стадія передопераційного інтелекту (інтуїтивне, наочне мислення).

29. Аналіз це логічний прийом ...

- а) розкладання предметів на складові частини, кожна з яких потім окремо досліджується для того, щоб виділені елементи поєднати за допомогою синтезу в ціле, збагачене новими знаннями;
- б) поєднання окремих частин в єдине ціле на підставі збагачення знань в процесі аналізу;
- в) вміння знаходити суттєві ознаки об'єкта, відокремлювати важливі властивості та ознаки від несуттєвих, об'єднуювати предмети за загальними суттєвими ознаками.

30. Логічна операція спрямований на виявлення ознак подібностей та відмінностей між предметами та явищами.

- а) Узагальнення;
- б) Класифікація;
- в) порівняння;
- г) синтез.

31. Оволодіння процесуальними конструктивними контрольно-оцінювальними діями – це ...:

- а) мотиваційний компонент;
- б) змістовий компонент;
- в) дійовий компонент;

32. Усвідомлене ставлення дитини до математичної діяльності, виявлення пізнавального інтересу, розуміння значущості математики – це ...:

- а) мотиваційний компонент;
- б) змістовий компонент;
- в) дійовий компонент;

33. Основою змістового компоненту вважають таку форму роботи:

- а) індивідуальна;
- б) групова або колективна;
- в) робота в парах;

34. До практичних методів формування логіко-математичної компетентності дітей відносять:

- а) бесіди, запитання, розповіді;
- б) предметні картинки, ілюстрації, спостереження;
- в) досліди, логіко-математичні задачі та вправи, лабіринт;

35. Логічне мислення формується на основі:

- а) наочно-дійового мислення;
- б) практичного мислення;
- в) наочно-образного мислення;

36. Здатність дитини самостійно класифікувати предмети та множини за якісними ознаками та чисельністю, робити правильні умовиводи, доводити правильність своїх міркувань свідчить про:

- а) сенсорний розвиток
- б) логіко-математичну компетентність
- в) формування логічних задатків

37. Який із даних методів використовують для активізації розумової діяльності?

- а) репродуктивний

б)дослідницький

в)проблемний

38. Роботу з розвитку у дошкільників елементарних логіко-математичних уявлень вихователь організовує:

а)1 раз у місяць

б)2-3 рази на тиждень

в)4 рази на тиждень

39.У старшому дошкільному віці діти можуть здійснювати мислительні операції з такою кількістю об'єктів:

а)8-10

б)4-5

в)12-18

40.Логічне мислення –це:

а)мислення, яке допомагає людині вирішити певне завдання

б)мислення, за змістом якого об'єкт знаходиться у повній відповідності з реальністю

в)мислення, під час якого об'єкт не відповідає реальності.

Рекомендована література

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К.: Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 1999.
2. Базова програма «Я у Світі» (психолого-методичний супровід) О. Л. Дроботій, М. Л. Кривоніс. — Х.: Видавництво «Ранок», 2011.— 224 с.— (Дошкільна освіта).
3. Баглаєва Н. І. Розвиток логічних умінь дитини // Дошк. виховання. – 2000. – №10.
4. Белошистая Анна Витальевна Формирование и развитие математических способностей / Вопросы теории и практики: Курс лекций. дошкольниковМ.: Гуманит. изд. центр Владос, 2003- 400с.
5. Белошистая А.В Развитие математических способностей дошкольников: вопросы теории и практикиМ.: Воронеж: изд. НПО «МОТЭК», 2004

6. Газіна І.О. Розвиток логічного мислення у дітей дошкільного віку: Методичний посібник/ Ірина Газіна – Кам'янець-Подільський: ФЦП Сисин О.В., 2010. – 172 с.
7. Дитина: Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років / 17. наук. кер.: О. В. Проскура, Л. П. Кочина, В. У. Кузьменко. – 3 вид., доопрац., доповн. – К.: Богдана, 2003. – 326 с.
8. Долинна О. П. Організована навчально-пізнавальна діяльність дітей у дошкільному закладі / О. П. Долинна, О. В. Низковська // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2010. – № 7. – С. 14–26
9. Івін О.А. Логіка. К. АртЕк, 1996. – С.5.
10. Зайцева Л.І. Навчальний зошит «Математична скринька» (навчальні ситуації з математичним змістом для дітей віком 3-4 років) / Лариса Іванівна Зайцева. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2010. – 76 с.
11. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності дітей середнього дошкільного віку. Орієнтовні конспекти занять та практичні ситуації для дітей віком 4-5 років: метод. посіб. / Лариса Іванівна Зайцева. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В. 2010. – 176 с.
12. Зайцева Л.І. Навчальний зошит «Математична скринька» (навчальні ситуації з математичним змістом для дітей віком 4-5 років) / Лариса Іванівна Зайцева. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2010. – 76 с.
13. Кириллов В. И., Старченко А. А. Логика – М.: Высшая школа, 1982.
14. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-метод. посіб. / Наук. ред. О.Л. Кононко. – К: Ред. журн. „Дошкільне виховання”, 2003.
15. Кононко О.Л. Розвинена особистість як гарант життєвої компетентності // Поч. школа. – 2001. – № 3.
16. Математика у світі казок. Ч.1. робочий зошит. – Х.: Веста: Видавництво „Ранок”, 2008. – 56 с.
17. Математика у світі казок. Ч.2. робочий зошит. – Х.: Веста: Видавництво „Ранок”, 2008. – 56 с.

18. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» : Затв. наказом М-ва освіти і науки, молоді та спорту України від 21.05.2012р. № 604 // Палітра педагога. - 2012. - № 3. - С. 4-39.
19. Плетеницька Л. Логіко-математичний розвиток дошкільників (за програмою «Дитина в дошкільні роки») // Л. Плетеницька, К. Крутій. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2002. – 156с.
20. Развитие познавательных способностей в процессе дошкольного воспитания / Под ред. Л.А. Венгера. – М., Просвещение, 1986.
21. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників (до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі") / Старченко В.А. — Світич, 2009.
22. Формування математичної компетентності старших дошкільників / Зайцева Л. І. — Ранок, 2008.
23. Чарівний світ чисел – комплект (інтегрований навчально-корекційний посібник гармонійного розвитку дитини) ч. 1,2,3 / Яновська Н.М. – ПП "Н. М. Яновська", 2009.
24. Формування математичної компетентності старших дошкільників. Методичний посібник. – Х.: Веста: Видавництво „Ранок”, 2008. – 160 с. (Схвалено засіданням комісії з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти МОН України (витяг з протоколу № 1 від 31 січня 2007 року).
25. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності дітей молодшого дошкільного віку. Орієнтовні конспекти занять та практичні ситуації для дітей віком 3-4 років: метод. посіб. / Лариса Іванівна Зайцева. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2010. – 178 с.
26. Щербакова К.Й. Методика навчання математики дітей дошкільного віку. Вища школа, 1982
27. Щербакова К.Й.

Інформаційні ресурси

1.Електронний підручник «Математика в дитячому садку»

http://www.ignom.ru/books/metlina_matematika_v_detskom_sadu.html

2.Навчання дітей у дитячому садку <http://www.detskiysad.ru/ucheba.html>

3.Математика для малюків http://adalin.mospsy.ru/1_01_00/1_01_08b.shtml

Додатки

Додаток 2

Варіантна поетапна послідовність засвоєння дітьми дошкільного віку логічних операцій

Аналіз		I етап
Синтез		
Аналіз і синтез		II етап
Порівняння		
Класифікація		III етап
Доведення		
Поняття зв'язку		
Причинно-наслідковий зв'язок		IV етап
Узагальнення		
Серіація		
Абстрагування		

Варіантна послідовність засвоєння дітьми логічних операцій в різних вікових групах

IV етап

			Абстрагування
		III етап	Серіація
		Узагальнення	Узагальнення
		Причинно-наслідкові зв'язки	Причинно-наслідкові зв'язки
		Поняття зв'язку	Поняття зв'язку
	II етап	Доведення	Доведення
	Класифікація	Класифікація	Класифікація
I етап	Порівняння	Порівняння	Порівняння
Аналіз і синтез	Аналіз і синтез	Аналіз і синтез	Аналіз і синтез
Синтез	Синтез	Синтез	Синтез
Аналіз	Аналіз	Аналіз	Аналіз
Молодша група	Середня група	Старша група	1-ий клас (6-7 років)

Додаток 3

Характеристика параметрів логіко-математичної компетенції старших

дошкільників

Параметри логіко-математичної компетенції		
I. Обчислення та кількісна характеристика	II. Класифікація геометричних фігур, предметів, множин	III. Серіація за величиною, масою, об'ємом, розміщенням у просторі й часі
- усвідомлює принципи збереження кількості; - бачить у групі предметів кожний предмет, називає його словом «один»; складає групу із окремих предметів, позначає	- впізнає геометричні фігури, виділяє основні ознаки; куб, куля, круг, квадрат, трикутник, циліндр, овал, прямокутник, 5-ти. 6-ти і багатокутник; - визначає форму предметів за допомогою геометричної фігури як еталона;	- визначає об'єкт, який є: більшим-меншим; довшим-коротшим; вищим-нижчим; ширшим-вужчим; важчим-легшим; товщим-тоншим; - будує за одним із параметрів ряд величин: у

<p>його словом «багато»;</p> <ul style="list-style-type: none"> - лічить у межах 10 у прямому та зворотному порядку; - вміє визначати склад числа з двох менших; - знає цифри та числа першого десятка; - використовує нестандартні умовні мірки; - складає приклади на додавання та віднімання за малюнками, практичними діями; - обчислює приклади на додавання і віднімання способом перелічування суми або остачі; - розв'язує задачі на знаходження суми або остачі за допомогою малюнків або практичних дій. 	<ul style="list-style-type: none"> - порівнює два предмети між собою, називати відмінне, подібне; - визначає однаковість предметів: за якістю (такий як...; такий самий як...), за кількістю множин (стільки-скільки; стільки ж; однаково); - класифікує предмети, геометричні фігури (за зразком, за словесною вказівкою, самостійно) за однією з ознак: форма, величина, колір, матеріал, призначення...; - класифікує за кількома ознаками; - оперує множинами: об'єднує елементи, сортує, розбиває на непересічні підмножини, доповнює, вилучає зайві елементи; - розуміє значення слів: «належить-неналежить», «якщо..., то», «тоді, коли», «всі», «деякі», «необхідно», «досить». 	<ul style="list-style-type: none"> порядку зростання; у порядку зменшення; визначає місце окремого об'єкта у відповідному ряді; називає два якісні співвідношення між упорядкованими предметами, множинами; - визначає місце числа у натуральному ряді; - розрізняє предмети за їхнім розміщенням у просторі: верхній, нижній, перший, останній; за віддаленістю: далі, ближче; - називає основні напрямки від себе; вперед, назад, вгору, вниз, праворуч, ліворуч; - визначає розміщення предмета щодо іншого; « називає по порядку: дні тижня; частини доби; - встановлює послідовність подій: вчора, сьогодні, завтра, зараз, негайно, згодом; - розуміє і використовує вирази на позначення просторових та часових понять.
---	---	---

Додаток 4

ПРИНЦИПОВІ ОСОБЛИВОСТІ БАЗОВОГО КОМПОНЕНТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ І БАЗОВОЇ ПРОГРАМИ «Я У СВІТІ»

1. **Логізація** математичного змісту
2. У дошкільну освіту введена **компетентність** як пріоритетна категорія. Це означає, що надається перевага системному, цілісному підходу до розвитку, навчання і виховання дитини
3. Введене поняття **логіко-математична компетентність**
4. У Базовій програмі «Я у Світі» завдання логіко-математичного розвитку **не виділено окремо, а розподілено в кожній сфері життєдіяльності**

5. Робота з формування логіко-математичної компетентності передбачає розвиток таких умінь:

- аналізувати, синтезувати, порівнювати;
- узагальнювати, абстрагувати;
- систематизувати, серіювати, класифікувати, знаходити закономірності

6. Особливо принциповим є застосування особистісно орієнтованої моделі організації навчально-виховного процесу

7. Заняття-не є основною і, головне,-найпродуктивнішою для цього віку формою роботи. Орієнтація педагогів не лише на заняття, а й на ігри, спілкування, продуктивну діяльність

Створення умов для розкриття власного потенціалу дитини

При цьому *важливий* не стільки кінцевий результат діяльності дошкільника, скільки сам *процес його досягнення* –

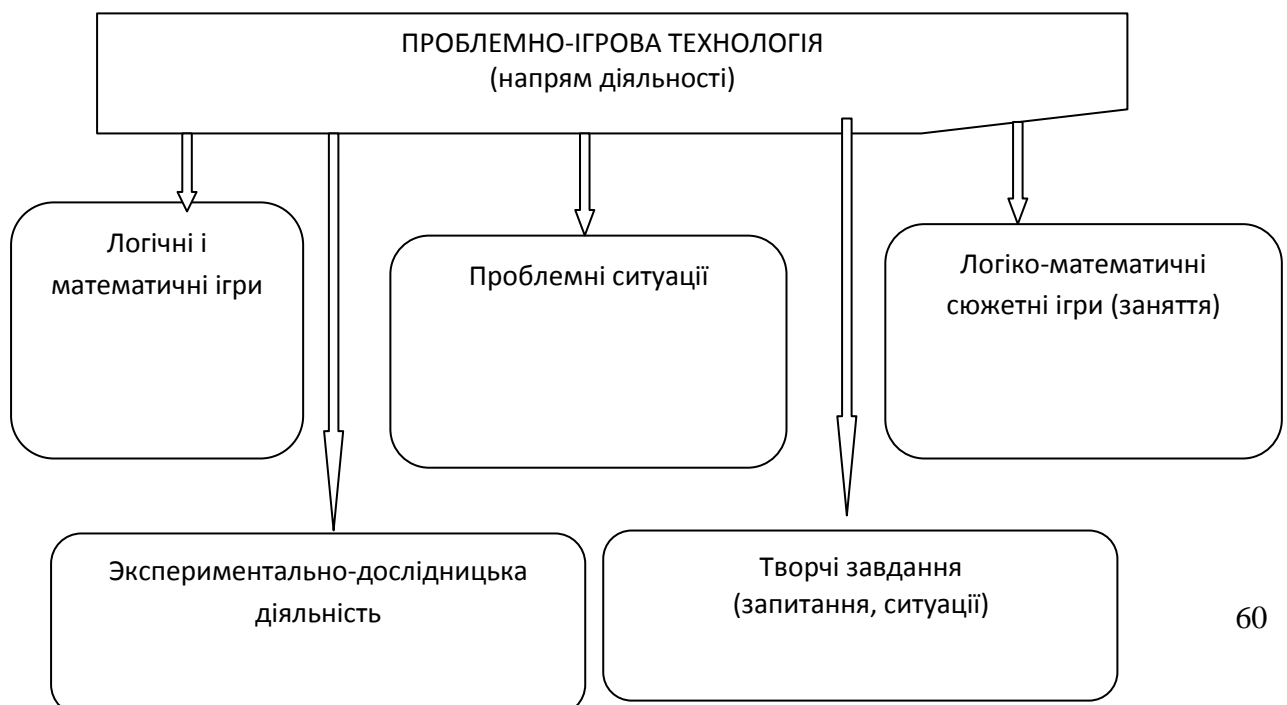
“самостійне просування дитини власним шляхом розвитку є реальною нормою”

Має переважати *опосередкований вплив дорослого* над безпосереднім

Додаток 5

Сучасні технології

логіко - математичного розвитку та навчання дітей дошкільного віку.

Додаток 6

Ігрові вправи з використанням дидактичного матеріалу «Палички Кюїзенера»

Вправа «Привіт, паличко»

Мета: Ознайомити дітей з паличками, що містяться в наборі, та вчити визначати їх колір.

Матеріал : набір паличок фігурки зайчика, білочки
Хід.

Перед грою на стіл викладається купкою палички.

- Ви ще не знайомі з паличками, тоді слухайте!

В одному далекому казковому лісі разом із звірами та птахами живуть кольорові палички. Усі хочуть з ними дружити, адже кольорові палички знають багато ігор і вміють перетворюватись на різні предмети – вони завжди допомагають тому, хто потратив у скруту. А ще палички вміють добре лічити. На галявину до паличок пришли зайчик і білочка. Давай разом з ними познайомимося з паличками.

Вихователь бере паличку і запитує якого вона кольору. Якщо малюк правильно називає колір, то він забирає паличку собі. Якщо ж дитина не може визначити колір вихователь називає колір, але паличку ставить до купки інших на столі. Потім бере наступну паличку. Гра закінчується коли малюк познайомиться з усіма десятьма паличками.

Гра-конструювання «Поїзд»

Мета: розвивати у дітей уявлення про колір та вміння його називати, уявлення про довжину та вміння порівнювати смужки за довжиною, учити дітей розуміти поставлене завдання та вирішувати його самостійно.

Матеріал: набір кольорових паличок, силует паровоза за кількістю дітей, іграшки для обігравання сюжету.

Хід.

Кожна дитина будує на столі поїзд: приєднує до паровозу вагони, Починаючи з самого короткого до найдовшого. Педагог обговорює з дітьми, якого кольору вагони, якої довжини. Дорослий пропонує дітям обіграти конструкцію.

Гра-конструювання «Парканчики високі і низькі»

Мета: розвивати у дітей уявлення про колір, вміння називати його, уявлення про висоту та довжину, уміння порівнювати предмети за висотою, довжиною; формувати у дітей навички самооцінки і самоконтролю. Матеріал: будинки однієї висоти, набір паличок (по 6 шт. червоного, світло-зеленого, коричневого та жовтого) за кількістю дітей.

Хід.

Педагог просить дітей побудувати паркан для будиночків, звертає увагу дітей, що на дахах будинків написані цифри. Дітям потрібно підібрати палички відповідно до кольору даху та написаній цифрі і побудувати паркан.

Педагог обговорює з дітьми, який паркан високий, а який низький, підводить до самостійного висновку: чим більше число на даху будинку, тим вище паркан.

Гра-конструювання «Драбинка широка і драбинка вузька»

Мета: розвивати у дітей уявлення про колір, вміння називати кольори, уявлення про ширину та товщину («товстий», «худий», «тонкий»); вчити дітей вирішувати поставлені завдання самостійно.

Матеріал: набір паличок (по 2 оранжеві, блакитні, фіолетові, а для перекладин по 3-4 коричневого та червоного), силуети худі та товстої людини за кількістю дітей.

Хід.

Педагог звертає увагу дітей на те, що перед ними дві різні людини – одна товста, а інша худа, - і пропонує їм побудувати для них драбинку. Вихователь підводить дітей до висновку, що для худі людини потрібна вузька драбинка, а для товстої – широка. Діти мають самі зробити висновок: чим коротші палички (чим менше число), тим вужча драбинка.

Гра-конструювання «Мости через річку»

Мета: розвивати у дітей окомір, уявлення про еталони кольору, уміння порівнювати предмети за шириною та довжиною і оперувати словами «широкий», «вузький», «довгий», «короткий»; вчити дітей розуміти поставлене завдання і виконувати його самостійно.

Ігрові завдання: вчити дітей організовувати сюжетно-рольову гру «Переправа через річку».

Матеріал: набір кольорових паличок (по 3 світло-зеленого, коричневого, жовтого кольорів, малюнок довгої звивистої річки, ширина якої змінюється, силуети різних видів транспорту.

Хід.

Педагог знайомить дітей з поняттям «ріка», «ширина ріки», розповідає якими бувають мости через ріки.

Потім пропонує дітям побудувати мости через річку: широкі і вузькі, довгі і короткі. Діти з допомогою силуетів, що зображують різні види транспорту, перевіряють чи достатньо широкі мости, чи можуть машини роз'їхатись і роблять висновки.

Вправа «Одна за одною ставай»

Мета: Вчити дітей порівнювати величину паличок та будувати послідовність ряду за їх висотою.

Матеріал: набір паличок за кількістю дітей.

Хід.

- Сьогодні в лісі веселі спортивні змагання: зайчик змагається з стрибків в довжину, а білочка – зі стрибків по деревах. А кольорові палички теж захотіли брати участь в естафеті з бігу. Для цього їм потрібно вишикуватись за зростом – від найнижчої до найвищої. Давайте їм допоможемо: вишикуємо палички.

Кожна дитина шикує свою команду «за зростом». Для порівняння полички прикладають одна до одної. Коли команди вишикувані вихователь просить дітей порівняти послідовність кольорових паличок, для чого ставить запитання:

- яка паличка стоїть першою?
- яка паличка стоїть останньою?
- паличка якого кольору розташована за коричневою, червоною, фіолетовою, темно-зеленою?
- яка паличка стоїть перед блакитною, білою, чорною?
- яка паличка стоїть між червоною і коричневою, коричневою і темно-зеленою?

Вправа «Як довідатись про ім'я кольорової палички»

Мета: вчити вимірювати довжину кольорових паличок за допомогою однієї (найменшої), з'ясувати взаємозв'язок між кількістю, числом і цифрою, що його позначає.

Матеріал: набір паличок за кількістю дітей.

Хід.

Вихователь запитує, чи вміють діти лічити. Якщо ні, то в цьому нам допоможуть кольорові палички. У кожної палички є своє ім'я. Той, хто довідається про імена всіх паличок, легко і швидко навчиться лічити.

- Ім'я найкоротшої білої палички - один і позначається цифрою «1» (дорослий показує картку з цифрою 1)

- Як же довідатись про імена решти паличок?

- Потрібно кожну наступну паличку виміряти за допомогою білої. Кількість білих паличок підкаже ім'я наступної кольорової палички.

Вихователь пропонує дітям дізнатись ім'я червоної палички. Для цього потрібно із білих паличок скласти паличку такої самої довжини, як червона.

- Скільки білих паличок знадобилось?

- Отже, із двох білих паличок можна скласти одну червону, її ім'я - два, що позначається цифрою «2».

Так само визначаються «імена» решти кольорових паличок.

Вправа « Число і колір»

Мета: вчити дітей відбирати палички потрібного кольору та числового значення за словесною вказівкою дорослого, підвести дітей до висновку, що у кожного числа є свій колір.

Матеріал: набір кольорових паличок, силует потягу.

Хід.

Педагог будує вагончики із чотирьох білих паличок, пропонує дітям замінити чотири білих палички однією: «Якого вона кольору?». Діти прикладають до білих смужок коричневу та пояснюють, що число 4 позначається коричневою паличкою, тому що вона такої ж довжини, як 4 білих.

Таким чином діти дізнаються імена інших кольорових паличок. Потім будують вагончики одномісні, двомісні, трьохмісні, і. т. д.

Вправа « Мандрівка на поїзді»

Мета: вчити дітей відбирати палички потрібного кольору та числового значення за словесною вказівкою; розвивати окомір; закріпити поняття «який по рахунку» та вміння орієнтуватися в просторі; вчити вирішувати завдання самостійно.

Матеріал: набір кольорових паличок, силует паровоза.

Хід.

Педагог:

- Діти чи любите ви мандрувати? Тоді відгадайте на чому ми відправимось у мандрівку:

В полі драбина лежить,
Будинок по драбині біжить. (Поїзд)

- То ж давайте підготуємо свої поїзда у дорогу. Складіть поїзд із паличок-вагонів від найкоротшої до найдовшої.

- Виклали? Поїхали.

Педагог пропонує дітям відповісти на запитання:

- скільки всього вагонів?

- яким по рахунку стоїть блакитний вагон?
- якого кольору 4 вагон?
- який по рахунку вагон, що стоїть між білим і світло-зеленим?
- якого кольору вагон лівіше жовтого? Правіше фіолетового?

Вправа «Чарівна драбинка»

Мета: вчити будувати послідовність ряду з кольорових паличок за їхньою довжиною, закріпити поняття числовий ряд, знайомити з поняттям склад числа.

Матеріал: набір кольорових паличок.

Хід.

- Зайчик до новорічних свят вирішив прикрасити ялинку, а як дістатись верхівки не знає. Як ми можемо йому допомогти? (діти пропонують збудувати з кольорових паличок драбинку)

Діти будують драбинки за правилами (правила подаються в порядку збільшення складності):

1. Від білої палички з послідовністю збільшення довжини кожної сходинки (кількість сходинок визначається відповідно до можливостей дітей) на один.

2. Під диктовку:

- знайди паличку один та поклади її перед собою;
- під паличкою один поклади паличку два;
- під паличкою два поклади паличку три (і т. д. залежно від того, яку цифру вивчаєте).

3. Від будь-якої заданої палички вгору або вниз.

4. Під диктування дорослого:

- поклади паличку один,
- під нею паличку два,
- знайди паличку довжина якої дорівнює довжині паличок 1 і 2, поклади її під червоною,
- знайди паличку довжина якої дорівнює довжині паличок 3 і 1. Яка це паличка? (коричнева, 4). Поклади її під паличкою три.

Можна запропонувати дитині, користуючись тим же правилом, самостійно дібрати решту паличок до драбинки.

В кінці гри вихователь підводить дітей до висновку, що кожна наступна сходинка довша від попередньої на одну білу паличку «один».

ДОДАТОК 7

ІГРИ З ЛОГІЧНИМИ БЛОКАМИ ДЬСНЕСА

Властивості предметів

Гра "Знайди мене"

- знайди всі фігури червоного кольору (жовтого, синього);
- знайди всі фігури квадратної форми (круглої, трикутної, прямокутної);
- знайди всі великі фігури (маленькі)
- знайди всі товсті фігури (тонкі)

- знайди всі фігури не червоного кольору (не жовтого, не синього);
- знайди всі фігури не квадратної форми (не круглої, не трикутної, не прямокутної);
- знайди всі не великі фігури (не маленькі)
- знайди всі не товсті фігури (не тонкі)

Порівняння властивостей предметів

Гра "Що зайве?"

- синій коло, жовтий квадрат, синій прямокутник (загальний ознака - синій колір);
- синій круг, червоне коло, синій трикутник (загальний ознака - форма кола)

Гра "Частування"

Дитина пригощає свої іграшки "печивом" (фігурами). Лялька любить кругле печиво, амишка квадратне, або мишка хоче маленьке печиво, а жираф - велике. Подібним чином "печиво" ділиться також натовста-тонка. Щодо кольору: лялька любить сині "сливи", ведмедик - червону "малину", а мишка жовтий "сир".

Гра "Знайди пару"

Викладіть перед дитиною вертикальний ряд фігур. Запропонуйте дитині кожній фігурі підібрати пару за певною ознакою, наприклад :

- великий синій квадрат постає в пару з маленьким синім трикутником (фігури об'єднані кольором);
- великий жовтий квадрат встає у пару з великим червоним квадратом (фігури об'єднані розміром);

аналогічно - для форми і товщини фігур

Гра "Паровозик"

Запропонуйте дитині побудувати "паровозик", але "вагончики" потрібно скласти в певному порядку, наприклад:

- чергуємо "вагончики" за кольором, наприклад : червоний - жовтий, червоний - жовтий. (варіанти: чергуємо по формі: круглий - квадратний, розміру: великий - маленький, по товщині: товстий - тонкий);
- "вагончики" повинні бути однакові за кольором, але різні за формою;
- "вагончики" повинні бути однакові за розміром, але різні за кольором;
- "вагончики" повинні бути однакові по формі, але різні за розміром і т. д.

Гра "Всередині-зовні"

Намалюйте велике коло. Запропонуйте дитині скласти всередину кола фігури одного кольору (червоний), а зовні розташувати фігури іншого кольору (жовтий). Об'єднайте фігури та іншими ознаками (всі великі - всі маленькі, всі круглі - все трикутні, і т. д.)

Гра "Склади картинку"

Запропонуйте дитині скласти з фігур яке-небудь зображення: ялинку, ведмедика, машину.

Гра «Прикрасимо ялинку намистом» навчає порядковому рахунку, прищеплює вміння розбиратися в схемах, а також розвиває абстрактне мислення дитини.

Для роботи потрібно підготувати зображення ялинки, логічні фігури і картки з символами. Мета гри полягає в тому, щоб прикрасити ялинку п'ятьма рядами бус.

Кожний ряд налічує три буси. На картці цифра позначає порядковий номер нитки. Прикрашати ялинку потрібно зверху вниз. За схемою необхідно прикрасити перший ряд намистом. Наприклад, великий синій круг, маленький синій трикутник і великий синій квадрат. За аналогією розміщуємо залишилися намисто. При цьому заштрихований гурток вказує на місце розташування намистини на нитці.

Гра «Магазин» розвиває у малят уміння міркувати, аргументувати і доводити власний вибір.

У процесі гри знадобляться логічні фігури і картки з малюнками різних предметів. Дитина уявляє собі, що він приходить в магазин дитячих іграшок. Для покупки товару використовуються спеціальні гроші - логічні фігури. На одну купюру дозволяється придбати тільки один товар. Правила покупки полягають у тому, що можна купити ту іграшку, в якій є тільки одна властивість логічної фігури. Батьки можуть ускладнити завдання для дитини з вибору іграшки. Наприклад, враховувати при покупці іграшки дві властивості логічної фігури.

Гра «Художники» вчить малюків порівнювати властивості предметів і розвиває його естетичні здібності. Для гри заздалегідь приготуйте логічні фігури, спеціальні ескізи картин і додаткові деталі для оформлення картини. Дитина повинна намалювати картину за ескізом. Батьки з малюком вибирають ескіз, фонову папір, необхідні деталі і логічні фігури на картині. В процесі роботи малюк повинен враховувати багато особливості, щоб намалювати картину правильно. Наприклад, якщо деталь пофарбована, то потрібно використовувати об'ємну фігуру. Контур деталі вказує на застосування плоскої фігури. Коли картина повністю складена, необхідно придумати її назву і розповісти, що на ній зображено.

Набір «Давайте разом пограємо» рекомендується використовувати для індивідуальної самоосвіти малюків або для колективних ігор в дитячих установах.

Додаток №8

**Практичний матеріал для використання в роботі для
формування у дошкільників логіко-математичної
компетентності
Казкові задачі**

“Казка про нуль”

Лисичка, Їжачок і Зайчик знайшли в лісі яблучко. Лисичка запропонувала виконати якусь дію з одиницею та нулем, щоб вийшло число, більше за одиницю. В кого це вийде, той і з’їсть яблучко. Їжачок додав до одиниці нуля й знову отримав одиницю ($1+0=1$). Зайчик відняв від одиниці нуля й отримав таку саму відповідь. А Лисичка просто приписала нулика до одинички й отримала аж 10. То хто ж посмакував знайденим яблучком?

“Пиріжечки”

Червона Шапочка йшла до бабусі й несла їй пиріжечків: з м'ясом, з грибами та з капустою. З м'ясом було три пиріжечки, з капустою на два менше, ніж з м'ясом. Скільки було пиріжечків з грибами? (Два).

“Горнятко з медом”

Вінні-Пухові на день народження подарували одне горнятко меду. Коли Вінні-Пух почав їсти мед, йому принесли ще три горнятка. Скільки горняток меду подарували Вінні-Пуху? ($1+3=4$).

“Кури та півні”

Лисичка тримала в своєму курятнику дев'ять курей. Щодня всі курочки несли по сім яєць, які Лисичка продавала на базарі. Скільки півників було серед курей? ($9-7=2$).

“Вовк і заєць”

Вовк і Заєць пішли купувати морозиво. Вовк каже: “Я більший – куплю три порції, а ти менший, то проси дві”. Вовк купив три порції, а Заєць – двічі по дві. З'їв Вовк морозиво, глянув на Зайця та як гукне: “Ну, Зайцю, постривай!” Чому розгнівався Вовк?

“Коник-Стрибунець”

Коник-Стрибунець половину часу кожної доби спав. У другу її половину танцював, співав. Решту часу він вирішив готуватися до зими. Скільки часу Коник-Стрибунець готувався до зими?

“Віслиюки та їхній вантаж”

Йшли пустелею двоє віслиюків. Один ніс мішок солі, другий – мішок вати. Було спекотно, й віслиюки дуже стомилися. Аж тут побачили річку, й разом з мішками обидва полізли в воду. Після купання віслиюки пішли далі. В одного вантаж став легкий, а в другого – ще важчий. Чому?

Завдання на кмітливість

(Задачі-загадки, загадки-жарти, задачі-оповідки)

- ◆ У семи братів по одній сестрі. Скільки всього сестер? (Одна).
- ◆ В одній квартирі живуть дві матері, дві дочки і бабуся з внучкою, а всього їх – троє. Як це може бути? (Бабуся, мати, дочка).
- ◆ Йшли чоловік і жінка вулицею, підійшли до своєї домівки, а їм з вікна дитина гукає: “Добрий день вам, татусю і матусю!” Одначе, то не був їхній син. А хто? (Дочка).

- ◆ Одного чоловіка запитали, скільки в нього дітей. Відповідь була така: “У мене шість синів, а в кожного є рідна сестра”. Скільки всього дітей? (Семеро).
- ◆ Водій автомашини має двох рідних сестер, але вони не мають рідного брата. Як це може бути? (Водій – жінка).
- ◆ Йшла бабуся до Києва, а назустріч їй – троє дідусів. У кожного дідуса по мішку, а в кожному мішку – по коту. Скільки живих істот йшло до Києва? (Одна бабуся).
- ◆ Йшли семеро братів, у кожного – по одній сестрі. Скільки йшло людей? (Вісім).
- ◆ Гуска має масу три кілограми. Якою буде її маса, якщо вона стане на одну ногу? (Три кілограми).
- ◆ Якщо курка стоїть на одній нозі, то її маса – два кілограми. Якою буде маса курки, якщо вона буде стояти на двох ногах? (Два кілограми).
- ◆ Вирішив півень перевірити свою масу. Став на терези двома ногами і побачив, що його маса – два кілограми. Якою буде його маса, якщо він стане на одній нозі? (Якби півень не ставав на терези, його маса не зміниться).
- ◆ На озері плавали п’ять качок, мисливець вистрелив і вбив одну. Скільки качок залишилось? (Одна, решта полетіли).
- ◆ У кімнаті чотири кути. У кожному куті сиділа кішка. Навпроти кожної кішки – три кішки. Скільки кішок у кімнаті? (Чотири).
- ◆ Жили два коти і один чоловік. Скільки було там ніг? (Дві).
- ◆ У лелеки два глеки – на дев’ять літрів і на п’ять літрів. Як з річки йому принести чотири літри води? (Принести 9 літрів, відлити 5літрів, залишиться 4).
- ◆ На столі стояли три кухлі з молоком. Кіт випив один кухоль молока. Скільки кухлів залишилось? (Кількість кухлів не змінилась).
- ◆ Летіли горобці, сіли на стовпці. Як сядуть по два – один стовпець зайвий. Як сядуть по одному – один горобець зайвий. Скільки горобців і стовпців? (Чотири горобці і три стовпці).

- ◆ Летіли п'ять голубів, три мисливець убив. Скільки залишилось? Три, бо двоє полетіло).
- ◆ Біжать чотири братці: два – не втече, а два не дожене. (Колеса).
- ◆ Чотири тики, два патики, сьоме помахайло. (Ноги, роги, хвіст)
- ◆ У двох матерів по п'ять синів. (Руки, пальці).
- ◆ Двоє братів весь вік живуть, один на одного дивляться, а до купи не зійдуться. (Очі).
- ◆ Один пастух тисячі овець пасе. (Місяць, зірки).
- ◆ Хто це такий, що має шість ніг, дві руки, четверо очей, дві голови, один хвіст, спина, два живота, одне гриву? (Вершник на коні).
- ◆ Що козі буває, як сім літ минає? (Восьмий рік).
- ◆ Скільки яблук улізе у великий кошик? (Жодне, бо яблука не лаять).
- ◆ Летіла зграя гусей: один гусак попереду, два – ззаду; один – ззаду, два – попереду; один гусак – між двома. Скільки всього летіло гусей? (Троє).
- ◆ Мати несла у кошику п'ять яблук. З нею було п'ятеро дітей. Мати каже їм: “Вас п'ятеро. Розділіть ці яблука між собою так, щоб кожен дістав по одному яблуку, а одне лишилося в кошику”. Діти були кмітливими. Вони поділили яблука так, як сказала їм мати. Як вони зробили це? (Одній дитині дали яблуко в кошику).
- ◆ Сім братів мають по одній сестрі. Скільки всього дітей у батьків? (Вісім).

Логіко-математичні ігри

Дидактична гра “Відшукай”

М е т а : вправляти в розпізнаванні ознак геометричних фігур (форми, величини, товщини, кольору).

М а т е р і а л : комплект фігур на кожних двох вихованців.

Кожні двоє дітей мають повний набір фігур. Вихователь називає ознаки фігури, яку треба знайти. Той, хто зробить це перший, забирає її собі. Виграє та дитина, яка збере найбільше фігур.

Дидактична гра “Опиши”

М е т а : вправляти в описі фігур (за формою, величиною, товщиною, кольором).

М а т е р і а л : комплект “Фігури”, торбинка.

Всі фігури лежать у торбинці. Діти по черзі, навмання виймають їх з торбинки та описують.

Дидактична гра “Тільки одна ознака”

(Логічне доміно)

М е т а : вчитися розпізнавати ознаки фігур (форму, колір, величину, товщину).

М а т е р і а л : набір “Фігури”.

Грають по двоє. Кожний гравець одержує набір фігур. Перший кладе на стіл дону з них, другий має прикласти до цієї фігури іншу, яка відрізняється тільки однією ознакою. Наприклад, якщо перший гравець поклав на стіл великий червоний трикутник, то його партнер може відповісти, виклавши малий червоний трикутник або великий червоний круг тощо. Якщо ж другий гравець прикладе фігуру, яка нічим не відрізняється від першої або відрізняється більше, ніж однією ознакою, то хід вважається неправильним і в гравця цю фігуру забирають. Відтак, програє той, хто перший залишиться без фігур.

Можливий інший варіант, коли неправильний хід взагалі не допускається (як у звичайному доміно).

Неправильний хід у цьому разі карається втратою ходу. Тоді виграє той, хто перший залишиться без фігур.

Додаток 10

Конспекти занять навчальної діяльності з пріоритетом логіко-математичного розвитку

ТЕМА: «МАЛЮКИ НАВЧАЮТЬСЯ МАТЕМАТИКИ ЗАЛЮБКИ»

ДРУГА МОЛОДША ГРУПА

МЕТА: вправляти дітей у визначенні предметів із сукупності називаючи словами «один», «багато», «більше», «менше», «порівно». Закріпити знання про відомі їм геометричні фігури. Розвивати вміння дітей слухати вказівку вихователя на орієнтування в просторі та часі. Виховувати старанність, радість пізнання.

Демонстраційний матеріал: кошик з фруктами, геометричні фігури, модель метелика.

Роздатковий матеріал: картки: «Підбери серединку до квітки», «Склади картинку», метелики.

Матеріал: журнал «Палітра педагога» №4-2005р., «Бібліотечка вихователя дитячого садка» №9-2005р.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь. Малюки, ви добре спали?

Без плачу сьогодні встали?

Всі до мене поверніться,

Усміхніться.

В нас гостей зараз багато

Треба всіх їх привітати.

- Діти, сьогодні у нас буде гість. Я знаю, хто буде, а ви дізнаєтесь, коли відгадаєте загадку: «Вдень літає,

Над квіткою кружляє

Вночі на квіточку

Сідає й засинає» (Метелик)

СЮРПРИЗНИЙ МОМЕНТ: у групу залетів метелик.

- Як ви гадаєте, а чому він до нас прилетів? (Відповіді дітей)

Метелик запитує:

- А що зараз у нас буде?

- Так, у нас буде заняття з математики. Але він мені хоче щось сказати на вушко. І знаєте, що він мені сказав, що хоче теж бути разом з вами на занятті. То дозволимо метелику бути на занятті присутнім? Так. Добре, метелику, залишайся і спочатку будеш придивлятися, що знають наші діти і як вміють працювати.

- Перше наше завдання, метелику, буде «Подорож по кімнаті». Давайте пояснимо метелику, а чого в нас у кімнаті багато, а чого по одному.

- А ти, метелику, зрозумів, чого багато, а чого по одному?

- Ой, який красивий кошик є у нас. Давайте розглянемо, що в ньому є. Яблука. А якого кольору? Якого кольору груша? А як вони називаються разом? Фрукти. Їх порівну в кошику? Чого більше, а чого менше? Так, яблук більше, а груш менше. А що потрібно зробити, щоб їх було порівно. Додати або прийняти. Молодці, діти, і це метелику пояснили.

- А тепер швиденько сідайте за столи, бо в нас наступне цікаве завдання для метелика. Дістаю конверт і запитую, що тут може бути. Відповіді дітей.

- Молодці, діти, але я вам підкажу загадками:

Ось я – не стрибаю

Жодного кута не маю

Хто я? (Круг)

А ми – у сторони протягли

Рівненькі відрізки.

Поміж них чотири кути і ріжки.

Хто ми? (Квадрат)

Він не круг і не квадрат

Має тільки три кути (Трикутник)

- Отже, діти, це завдання було на визначення геометричних фігур. Ти, метелику, запам'ятав їх?
- Діти, а що за клаптики паперу лежать на столі? Давайте розглянемо. Що тут зображено? А що потрібно нам зробити з квіточками? Підібрати серединку до квітки.

ДИДАКТИЧНА ГРА «ПІДБЕРИ СЕРЕДИНКУ ДО КВІТКИ»

- Діти! Всі ви добре працювали, а зараз відпочинем трішки і пограємося у гру.

РУХЛИВА ГРА «ДЕНЬ І НІЧ»

Правила гри. Коли вихователь показує білий круг і каже: «День» – діти-метелики літають. Коли показує чорний круг і каже: «Ніч» – метелики вмиють зупиняються, присідають, складають крильця – «сплять»

- Відпочили гарненько, посідали тихенько і метелику буде цікаво спостерігати, як ми будемо виконувати ще одне цікаве завдання «Склади картинку». Воно, діти, буде легке, якщо будете уважно слухати. У кожного є така картка. На цій карточці ви будете викладати картинку. Знайомимо з елементами картинки: будиночок, ялинка, хмаринка, колобок, квіточки.
- А тепер слухайте хід виконання: будинок – посередині;
хмаринка – вгорі над будинком;
квіточки – внизу під будинком;
ялинка – справа від будинка;
колобок – зліва від будинка.
- Діти, а як ви думаєте, метелику сподобалося наше заняття? А чого він навчився у нас? Я думаю, що дізнався метелик дуже багато цікавого на занятті у нас і він дуже задоволений і дякує вам за все.

Конспект інтегрованого заняття для дітей раннього віку „Затишна кімната”

Мета. Розвивати активне мовлення дітей, вчити розуміти слова – назви меблів (шафа, ліжка, стіл, стілець) та розповідати про їх призначення; активізувати в мові слово меблі. Виховувати самостійність під час дій.

Матеріал. Пласке зображення сонечка зі стрічками жовтого та червоного кольору, прищепки таких самих кольорів, мочалки, силует сонячного зайчика на нитці з держакон, іграшкові меблі (шафа, стіл, диван, стілець).

Хід заняття

(В групі лежить гірка з хмизу).

Вихователь. Малята, що це за гілочки у нас в групі? Може, хтось під ними заховався? Давайте підійдемо тихенько, станемо колом і ...т-с-с. Я обережно підніму гілочки. Хто це? Так, це жук – сонечко. Чому він спить? Може, йому пора прокидатись? А яка зараз пора року? Так, весна! Але

чому жучок не прокидається. Мабуть, він ще не зігрівся, бо немає сонечка, щоб його зіграло і розбудило. Я пропоную нам піти знайти сонечко і розбудити його:

Полетіли, полетіли,
В небеса швиденько
І розбудимо веселе,
Сонечко тепленьке.

(Діти виконують рухи руками, як птахи крилами, і рухаються за вихователем).

(На килимку плоске зображення сонечка, до якого прикріплені почергово стрічки-промінці жовтого і червоного кольору. Сонечко спить).

Вихователь. Ось чого сонечко не гріє і не розбудило жучка! Воно спить! Що робить сонечко? Давайте ми його прикрасимо і розбудимо. Ось які гарні в сонечка промінці. Що це? Так, промінці. Якого вони кольору? Ми на ці промінці-стрічки прищепимо прищепки. Якого кольору ми візьмемо прищепки на жовті промінці? На червоні?

(Прищипування прищепок на стрічки-промінці).

Вихователь. Гляньте, сонечко зраділо і прокинулось. Воно дарує нам сонячного зайчика. Хочете з ним погратись?

Рухлива гра „Спіймай сонячного зайчика”.

Вихователь. Сонячний зайчик стомився, хоче відпочити і ви відпочиньте, сідайте на стільчики. А куди ж сяде відпочивати сонячний зайчик? Ось сюди він опустився. На що спустився сонячний зайчик? Так, на ліжку. А що роблять на ліжку? Так, сплять, відпочивають. А кого ми можемо покласти спати на це ліжку? Так, і ляльку, і ведмедика, і котика. Відпочив сонячний зайчик на ліжку і помандрував ділі. Оглянувся і опустився ось сюди. На що опустився сонячний зайчик? Так на стіл. А що роблять на столі? Що можна поставити, покласти на стіл? Сонячний зайчик оглянувся і помітив ось цей предмет і зручно вмовстився. На чому вмовстився сонячний зайчик? Що на стільці роблять?

(Чути шум. Сонячний зайчик злякався і сховався в шафу).

Вихователь. Куди заховався сонячний зайчик? Для чого потрібна шафа? Сонячний зайчику, виходь із шафи, шафа потрібна для того, щоб складати одяг! А зараз, малята, я пропоную виготовити меблі із кольорових мочалок і влаштувати кімнату для сонячного зайчика. (Діти викладають меблі із мочалок і запрошують сонячного зайчика в його кімнату).

Вихователь. А як це все разом називається? Так, меблі. Сонячний зайчик заснув. Повертаємось назад, малята. Гляньте, і жучка нашого немає. Полетів! Сонечко приграло його і він полетів!

ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ

«За законами часу»

Старша група

Мета: З'ясувати, що таке час, закріпити поняття час, дні тижня

пори року, частини доби; вчити дітей використовувати свій час, навчити встановлювати причинно – наслідкові зв'язки розвивати вміння встановлювати зв'язок між різноманітністю годинників та їх необхідністю для людини; закріпити вміння позначати число і день тижня відповідною цифрою, продовжувати вчити дітей логічно мислити, формувати вміння обгрунтовувати свої думки, висловлювати послідовно і зрозуміло свою точку зору та використовувати набуті знання в різних життєвих ситуаціях.

Виховувати цілеспрямованість, допитливість, цікавість.

Матеріал: стенд з фотографіями дітей в ранньому віці, картинки з зображеннями пори року, картинки з зображеннями частин доби, різні види годинників, іграшка-качеля, набори цифр, індивідуальні завдання на кожну дитину з математики.

ХІД ЗАНЯТТЯ

ПСИХОГІМНАСТИКА : Один до одного поверніться і лагідно усміхніться, Ви на мене подивіться і до мене усміхніться.

- Діти, я хочу повідомити Вам, що сьогодні в нас буде подорож, а куди, ви дізнаєтесь лише тоді, коли відгадаєте загадку :

Нескінченна путь моя , краще всіх вітаю я , тож звертаюсь я до вас: хто Я? Безумовно... (Час)

- Так, вірно, сьогодні діти ми з вами подорожуватимемо в часі.
- А можливо хтось пригадає, який є час? (минулий, теперішній, майбутній)
- А помандруємо ми спочатку в минуле, де ви зустрінетесь зі своїми добрими знайомими (діти підходять до стенда з фотографіями їхнього дитинства)
- Давайте розглянемо, що це на стенді ? Так, фотографії. Кого ви на них бачите? Так, себе.
- Давайте пограємось в гру «Впізнай себе» .(Ви повинні показати себе, і коротенько описати свою фотографію).
- Такими ви були лише декілька років тому. Чи такі ви зараз ?
- А як ви вважаєте , що вплинуло на те, що ви подорослішали ?
- Так, час.
- Діти, а як ви думаєте, що з вами трапиться, якщо пройде ще деякий час, тобто в майбутньому ? (висловлювання дітей).
- А тепер я пропоную вам сісти за столики, і будемо продовжувати подорожувати.
- Діти, подумайте і скажіть , що змінюється в навколишньому середовищі завдяки часу ? (роздуми дітей).
- **Відгадайте загадку :** Щороку дідусь має чотири імені. Які? (зима, весна, літо, осінь).
- Отже, так - змінюються пори року.

- Я пропоную вам подивитись на дошку і сказати. Що зображено на картинках.
- Так, пори року.
- Але ж там є якась помилка і я хочу, щоб ви її виправили (Д/г «Виправ помилку» - діти розглядають ілюстрації пір року і ставлять їх у відповідності).
- Діти , подумайте і скажіть , що змінюється в часі протягом доби ?
- Так, це ранок, день, вечір, ніч , тобто частини доби.
- Я хочу запропонувати вам дидактичну гру «Добери картинку» (я загадую загадку – ви її відгадуєте і порадившись з товаришем показуєте мені відгадку картинкою).

Загадки

1. Прокукуриків півень, і сонечко зійшло
Пастух жене на пашу худобу за село
Ми вдягнені й умиті – і на столі сніданок
І знають всі на світі, що це почався ... **(ранок)**.
 2. На машині швидко їду, сам педалями кручу
Яб оце вже й пообідав – бо награвся досхочу.
Мама каже : «Тихше треба, щоб не врзатись у пень»
Тепле сонце, чисте небо – ох який же гарний... **(день)**.
 3. На відпочинок сонце сховалось за тополі
І сутінки з віконця повзуть до нас поволі
Вже тато й мама вдома – вечеряє малеча
Людей долає втома, прийшов на землю... **(вечір)**.
 4. Чомусь так темно в хаті і радіо мовчить,
Поснули мама й тато і хлопчик в ліжку спить
Залізло кошенятко в куток на теплу піч
В кошарі спить ягнятко – усіх приспала...**(ніч)**.
- Молодці, діти всі справились із завданням.
 - А наступна подорож у казку.
 - Хто це тут в куточку сховався і засмутився, що його не помічають.
Як ви думаєте , герой якої це казки ?
 - Діти, йому важко жити , тому що кличуть «гидке», воно вважає , що його ніхто не любить , всі ображають, а він же нічого поганого не зробив.
 - Діти, як ви гадаєте, як йому можна допомогти ?
 - Так, йому можна допомогти завдяки часу, відправивши його в майбутнє, де він перетвориться на чудового лебедя.
 - Як ви гадаєте, час зробив добру справу ?
 - А ось і нове завдання .
- Гра «Розкладіть за віком».** (Ви повинні розглянути картинки і утворити ланцюжок відповідно до віку людей).
- Так. Молодці справились із завданням.
 - Діти, а тепер уважно послухайте і скажіть що це я вам сказала ?

Довгий день до вечора, коли робити нічого...

- Так, прислів'я
- А тепер я хочу, щоб ви подумали і спробували мені це прислів'я пояснити.
- Діти, а хто з вас знає за допомогою чого людина планує і вимірює свій час ?
- Так, за допомогою годинника. Отже, наступна подорож у нас буде у світ годинників.
- Діти, пригадайте, за чим же в давнину люди визначали час, коли ще не було годинників ?
- Так, за допомогою сонця і називали цей годинник сонячним. Були ще пісочні, водяні годинники. Також вранці півник будив людей. Час визначали також за квітами. Кульбабки , наприклад, розкриваються о 5-ій годині ранку, лілії о 7-ій годині.
- А давайте розглянемо годинники на столі.
(діти називають годинники і розказують про них.)

- Давайте пограємось у гру **«Як називається цей годинник?»**

Я починаю фразу, а ви її закінчуєте :

Якщо годинник на руках – це(ручний) годинник.

Якщо годинник у кишені це...(кишеньковий) годинник.

Якщо годинник будить – це... (будильник).

Якщо годинник на столі –це...(настінний) годинник.

Якщо годинник відбиває кожну годину – це...(годинник з боєм).

Якщо годинник уміє кукувати – це...(годинник з зозулькою).

- Молодці. А зараз ми пограємось **в гру «Поспішайте за годинником»** і допоможе нам в цьому пісочний годинник.

- Отже, діти ви повинні за 1 хвилину встигнути виконати завдання – полічити предмети на малюнку і зафарбувати відповідну цифру.

Я починаю відлік – РАЗ, ДВА, ТРИ почали і перевертаю пісочний годинник, а ви виконуєте завдання, поки пісочок сиплеться, тобто за часом однієї хвилини.

- Діти, подумайте і скажіть, а чим ще крім годинників люди навчилися вимірювати час.

- Так, днями тижня.

- Скільки їх? Покажіть цифрою.

- Назвіть їх.

- А сьогодні який день?

- А тепер пограємо у гру **«Цифровий ряд»**.

Я буду називати день тижня, а ви повинні показати мені цифру, якій він відповідає.

- Молодці.

- А тепер давайте поміркуємо:

Що могло б статися, якби всі годинники зупинилися чи поламалися?
(роздуми дітей).

- Діти, а як ви вважаєте - час потрібен людям лише для того, щоб працювати ?
- А що ще після праці повинні робити люди?
- Так, відпочивати.
- Отже, повинен бути час для відпочинку.
- От ми з вами вже попрацювали, настав час нам відпочити.
Молодці, гарно всі ви працювали , гарною та цікавою була наша подорож.

Загадки

1. Прокукурікав півень, і сонечко зійшло
Пастух жене на пашу худобу за село
Ми вдягнені й умиті – і на столі сніданок
І знають всі на світі, що це почався ... **(ранок)**.

 2. На машині швидко їду, сам педалями кручу
Я б оце вже й пообідав – бо награвся досхочу.
Мама каже : «Тихше треба, щоб не врізатись у пень»
Тепле сонце, чисте небо – ох який же гарний... **(день)**.

 3. На відпочинок сонце сховалось за тополі
І сутінки з віконця повзуть до нас поволі
Вже тато й мама вдома – вечеряє малеча
Людей долає втома, прийшов на землю... **(вечір)**.

 4. Чомусь так темно в хаті і радіо мовчить,
Поснули мама й тато і хлопчик в ліжку спить
Залізло кошенятко в куток на теплу піч
В кошарі спить ягнятко – усіх приспала...**(ніч)**.
- Давайте пограємось у гру «**Як називається цей годинник?**»
Я починаю фразу, а ви її закінчуєте :
Якщо годинник на руках – це(ручний) годинник.
Якщо годинник у кишені це...(кишеньковий) годинник.
Якщо годинник будить – це... (будильник).
Якщо годинник на столі –це...(настінний) годинник.
Якщо годинник відбиває кожну годину – це...(годинник з боем).
Якщо годинник уміє кукувати – це...(годинник з зозулькою).

КОНСПЕКТ ІНТЕГРОВАНОГО ЗАНЯТТЯ „ЧАРІВНА КВІТКА” II молодша група

Програмовий зміст: вчити дітей уважно слухати вихователя, відповідати на поставлені запитання; за допомогою спеціально створених різноманітних ігрових ситуацій закріплювати елементарні математичні поняття *один – багато*; закріплювати основні кольори; ввести нові поняття *високий – низький*; спонукати дітей виявляти активність, ініціативу під час дидактичних ігор-вправ; створити позитивний емоційний настрій; розвивати мислення, мовлення, увагу; виховувати працелюбність, цікавість до навчально-ігрової діяльності.

Матеріал: декорації осіннього лісу: ялинки, грибочки, листя; корзинка, чарівна квітка, іграшковий зайчик, картки на кожну дитину, роздатковий матеріал: листочки; геометричні фігури: цілі та порізані.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Діти з вихователем заходять до кімнати прикрашеної декораціями осіннього лісу.

Вихователь: Щоб удома не сидіти, Х-Е
Ми сьогодні, любі діти,
Помандруємо до лісу
Назбираємо грибочків,
Ще й гарнесеньких листочків.

Психогімнастика „Стежка” Ф-Р

Діти йдуть за вихователем й долають уявні перешкоди.

- Ми потрапили в осінній ліс. Ідемо тихенько. Навколо кущі, С-М
дерева, під ногами шарудить листя. Ось перед нами струмок, через нього
прокладено місток із поруччям. Обережно йдемо по містку, Ф-Р
тримаючись за поруччя. Раптом пішов дощ, з'явилися калюжі. Щоб не
намочити ноги, переступаємо через них. Дощ закінчився, визирнуло
сонечко. Ми зупинилися погрітися в його променях.

Діти з вихователем ідуть по кімнаті розглядаючи декорації і підходять Е-Ц
до галявини, на якій стоїть чарівна квітка.

Вихователь: Діти, подивіться, яка незвичайна, гарна квітка стоїть посеред П-Р
осіннього лісу! Давайте розглянемо її.

- Якого кольору у квітки пелюстки? (червоного)
- Якого кольору у квітки серединка? (жовтого)
- Якого кольору у квітки листочки? (зеленого)
- Що у квітки жовтого кольору? (серединка) К-Р
- Що у квітки зеленого кольору? (листочки)
- Що у квітки червоного кольору? (пелюстки)
- Діти, покажіть де у вас голівка. (діти показують) К-Р
- Покажіть де у квіточки голівка (діти показують)
- Діти, покажіть свої ручки (діти показують)
- Де у квіточки ручки? (діти показують)
- Діти, вам подобається квіточка?

Мовленнєва вправа „Скажи яка” М-Р

- Діти, як можна сказати про квіточку? Яка вона? (гарна, ніжна, незвичайна, чарівна, велика, казкова, червона)
 - Діти, а наша квіточка весела чи сумна? (весела)
 - А чому ви так вирішили? (тому що вона усміхається) К-Р
- Звучить музичний запис (віє вітер) Х-Е
- Діти, ховайтеся всі від вітру! (Діти з вихователем присідають, ніби ховаючись від вітру)
 - Вітер минув. Діти, подивіться, що змінилося на галявині? Чого не стало? (не стало квіточки)
 - Як ви думаєте, де вона поділася, такий сильний вітер був... (квіточку зірвав вітер)
 - Давайте пошукаємо квіточку, куди вітер її заніс? Вирушаємо в дорогу!

Гра „Збери гриби”

П-Р

Діти підходять до галявини з грибами.

- Діти, подивіться чи є на галявині наша квіточка? (нема)
- А що є на галявині? (грибочки)
- Скільки грибів на галявині? (багато)
- Зберемо їх у кошик. Покладіть кожний у кошик по одному грибочку.
- Скільки грибів у кошику? (багато)
- А тепер кожний візьміть із кошика по одному грибу. Скільки грибів в Антона (Софії, Саші)? (Один)
- Що слід зробити, щоб грибів знову стало багато? (Скласти всі гриби до кошика) К-Р

Діти беруть кошик з грибами і вирушають в дорогу

Гра „Листопад”

П-Р

- Діти, подивіться чи нема нашої квіточки у вас на столах? (Нема)
- А що лежить на столах? (Листочки)
- Хочете з ними погратися? (Так)

Діти сідають за столи, на яких лежать картки з двома смужками: вгорі червона, внизу синя; набори листків.

- Покладіть палець на червону смужку. Де розташована червона смужка? (Угорі)
- Покладіть палець на синю смужку. Де вона розташована? (Внизу)
- Покладіть на верхню смужку один листок, на нижню – багато листків.
- Скільки листків унизу? Вгорі?
- Давайте покладемо листочки у корзину до грибів і підемо на пошуки нашої квіточки.

Гра „Сонечко і дощик”

Ф-Р

Гра „Склади геометричну фігуру”

П-Р

- Діти, подивіться хто це сидить біля пенька? (Зайчик)
- Давайте привітаємось до зайчика: Добрий день, зайчику! С-М
- А чому зайчик такий сумний? Він на вушко мені сказав, що коли він грався з геометричними фігурами, налетів вітер і перемішав йому всі

частини геометричних фігур і тепер зайчик не може скласти геометричні фігури. Діти, допоможемо зайчику? (Так). А ви знаєте геометричні фігури? (Так). Зараз перевіримо: спочатку виберемо цілі геометричні фігури і назвемо їх (Круг, квадрат). А тепер візьміть частини геометричних фігур і складіть фігури.

- Зайчик нам дуже дякує, а давайте запитаємо в нього чи не бачив він нашу квіточку.
 - Діти, зайчик каже, що бачив – ось вона лежить під листям.
Діти беруть квіточку, повертають її на місце
 - Нехай вона стоїть посеред осіннього лісу і прикрашає його, Е-Ц
 - нехай нею любуються люди, які прийдуть в ліс на відпочинок, адже так приємно бачити навколо гарне, ніжне, чарівне.
 - Діти, сподобалась вам подорож до осіннього лісу?
 - З ким ми сьогодні зустрілися в лісі? (з зайчиком)
 - Що ми шукали в лісі? (квіточку)
 - Скільки грибочків, листочків ми назбирали в лісі? (багато)
- Повертаємось додому

КОНСПЕКТ ІНТЕГРОВАНОГО ЗАНЯТТЯ **„Упорядкування оселі та приготування гостинців для котика”**

І молодша група

Мета. Закріплювати знання дітей про котика (покрив та будова тіла, звуконаслідування, смакові вподобання, особливості поведінки). Закріплювати знання про специфіку побутових предметів та їхнє розташування в оселі. Поглиблювати знання дітей про тактильні відчуття. Закріплювати вміння виконувати шнурування, викладати сенсорні килимки, розрізняти кольори. Вправляти малят у техніці ліплення (поділ матеріалу, розкочування). Сприяти розвитку предметної діяльності, надавати можливість обрати за власним бажанням дію, заняття. Розвивати в дітей увагу, уяву, дрібну моторику пальців рук. Створювати умови для оволодіння дитиною основними видами рухів – стрибки, біг, присідання. Виконувати позитивну налаштованість на предметне довкілля. Заохочувати прагнення

дитини брати участь у повсякденних побутових заходах, елементарно себе обслуговувати. Формувати бажання вчиняти морально, добиватися успіху, доводити справу до кінця. Стимулювати інтерес до різних видів діяльності (шнурування, ліплення, прищеплювання, підбирання вкладок).

Обладнання. Іграшковий котик, різні на дотик подушки, кошик, іграшковий посуд, шнурівки: жилетка та чобітки, сенсорний килимок, квіти, пластилін, дощечки, фарба, серветки, гра „Рибалка”, обручі, дуги.

Хід заняття

Привітання до гостей: Добрий день. Доброго здоров'я. Привіт! С-м

Вихователь. Малята, ви чуєте, хтось шкребеться? Хто це? (Думки дітей). К

Вихователь. Давайте відшукаємо, хто це шкребеться? (Діти розходяться по груповій кімнаті. Знаходять кота. Погладжують його по голові, Е-ц котик нявчить).

Вихователь. Котик-воркотик – Х-е

Вуса мов дротик,
М'якенькі лапки,
На лапках царапки.

Вихователь. Давайте привітаємося до котика та познайомимось. (Діти по черзі говорять, як їх звати). М

Вихователь. Котику, а як тебе звати? Наш котик, Мурчик, дуже чемний, він мишок не ображає, лише з ними завжди грає. Але, чому, Мурчику, ти такий засмучений? У тебе щось трапилось? Е-ц

Мурчик. Так, я шукаю бешкетницю мишку. Вона бігала та розлила моє молочко, тепер я голодний. Я на мишку сердитий. Мур-няу!

Вихователь. Щоб котик добре відпочив, подаруємо йому подушечки. Мурчик любить спати на м'якеньких подушечках. Ось у нас є багато різних подушечок: і м'якеньких, і колючих, і холодних. Ви виберіть тільки м'якенькі та застеліть кошик. К

(Діти у широкий кошик кладуть подушечки).

Вихователь. Мурчику, відпочивай, а ми подивимось, яку шкоду наробила мишка: посуд перекинула на кухні, розшнурувала жилетку, килимок погризла, квіти порвала, з чобітків витягла шнурочки.

Вихователь. Давайте, малята, наведемо порядок. С-м

1. Хто в нас буде на кухні наводити лад? (Скласти посуд, сервіровка столу). П
2. Котик наздоганяв мишку та загубив жилетку. А мишка-пустунка витягла шнурочок із котикової жилетки. Хто допоможе? К
3. А це його чобітки? Мабуть, Мурчик доганяв мишку та загубив їх. А мишка витягла шнурочки. Хто зашнурує чобітки? Ф
4. Щось не так із нашим килимком. Потрібно виправити, бо і тут мишка нашкодила! (Сенсорний килимок). К

(Діти діляться на підгрупи за бажанням).

Вихователь. А що трапилось з нашими квітами? Ох, пелюстки відпали та перемішалися. (Червона, біла, синя, серединка – жовта). К

Вихователь. Хто прикріпить пелюстки квітів?

(Діти працюють, вихователь робить підхід до кожної підгрупи).

Вихователь. Малята, ви навели лад у кімнаті, але потрібно котику щось їсти приготувати. Ви говорили, що він любить ще й рибку. Ось ми сьогодні наловимо риби, зробимо печиво для мишки та ще ковбаску для котика виліпимо.

X-е

Хто буде ловити рибку?

Хто печиво ліпить?

А хто ковбаску?

Котику Мурчику, іди поглянь, як наші діти попрацювали, все прибрали до ладу. Дякую, малята, за вашу допомогу.

C-м

Вихователь. Малята, а скажіть, за ким котик любить бігати? Так, за мишкою. А зараз ми з вами пограємо в гру „Кішка і мишенята”. Я буду кішка – ось така. (Малює собі носик і вуса). А ви – маленькі мишенята – ось такі.

(Малюють собі носик і вуса).

X-е

Вихователь. Киця відпочиває, а мишенята бігають, стрибають, підлазять під дуги. А коли чують „няв” (киця іде) – всі втікають у нірки-обручі.

Ф

Вихователь. А зараз нам час іти на прогулянку, ми візьмемо із собою котика.

КОНСПЕКТ ІНТЕГРОВАНОГО ЗАНЯТТЯ

„В гостях у ляльки Марічки”

II група раннього віку

Мета: вчити дітей розуміти нескладні дії з лялькою; продовжувати вчити дітей прислухатися до мови дорослого, наслідувати його рухи; розвивати активне мовлення дітей. Вчити дітей групувати предмети за ознакою однакового забарвлення, фіксувати увагу на колірних ознаках, розуміти поняття „такий”, „не такий”, „різні”; розвивати координацію рухів пальців. Уточнити розуміння дітьми понять „великий”, „маленький”, використовуючи для цього предмети різної величини; ввести в активний словник слова великий, маленький. Виховувати бажання слухати вірш, повторювати окремі слова, емоційно відгукуватися на його зміст, викликати бажання висловлюватися.

Матеріал: лялька, ліжко, півник, контурні зображення сонечка, хмаринки, ялинки, різнокольорові прищіпки, сюжетна картинка з отворами, різнокольорові втулки.

Хід заняття

Слухання пісеньки „Я півничок”

Х-е, М

Стоїть ширмочка. Із-за неї чути гучний голос:

Я – півничок!

Я голосно кричу:

Ку-ку-рі-ку!

Хочу Марічку розбудити!

Хочу її покормити!

Відкривається ширма. На ліжечку лежить лялька Марічка. А поряд із ліжком знаходиться півник (іграшка).

Вправа „Півнику, не співай!”

М, Е-ц

Вихователь повільно проговорює вірш і разом з дітьми пальчиком свариться на півника.

Півнику, не співай

Ку-ку-ріку! Ку-ку-ріку!

Півник розбудив Марічку.

Ой ти, півнику горластий,

Не співай у ранній час!

Ще Марічці треба спати,

Бо вона маленька в нас.

Гра „Марічка прокинулась”

П

Вихователь читає віршик, одночасно виконуючи відповідні дії:

Ось прокинулась Марічка,

З-під ковдри показала личко.

Потяглась і посміхнулась,

На підлогу зістрибнула.

Гра „Лялька знає всіх”

Ф, С-м

Вихователь пропонує пограти в гру. Вихователь проговорює:

Стриб, скік! Стриб, скік! Лялька знає нас усіх.

Ось до діток підійшла, привіталась і пішла.

Гей, Марічко, почекай!

Ти із нами покружляй!

Покружляла і втомилась,

І нашим діткам поклонилась.

Вправа з прищіпками

Ф, П

Діти отримують контурний малюнок сонечка, хмаринки, ялинки та прищіпки різних кольорів і разом з вихователем виконують завдання.

Вправа „Склади за кольором”

К

Вихователь пропонує дітям картину із кольоровими отворами та відповідні втулки. Діти разом з вихователем виконують завдання.

Мандрівка за маршрутом «Земля – Космос»

Інтегроване заняття з мовленнєвого та логіко –
математичного розвитку за змістовною лінією
«Природа Космосу» для старших дошкільників

МЕТА :

Змістовна лінія «Природа Космосу».

Узагальнювати та систематизувати знання дітей про Космос, Сонце, Землю. Закріплювати уявлення про сузір'я. Ознайомлювати з деякими сузір'ями. Розвивати пізнавальну самостійність, спостережливість, логічне мислення. Виховувати любов та бережливе ставлення до природи.

Мовленнєвий розвиток. Удосконалювати вимову звуків рідної мови. Закріплювати вміння дітей ділити слова на склади, виконувати звуковий аналіз слів. Розвивати фонематичний слух, вміння складати творчі розповіді за предметними та сюжетними картинками. Активізувати словник за лексичними темами «Тварини», «Рослини», «Космос».

Логіко – математичний розвиток. Закріплювати знання дітей про зміну дня і ночі, вміння лічити в межах 10, орієнтуватися в просторі. Розвивати зорове і слухове сприймання.

Матеріал: портфель, картки зі словами, схеми, звукові моделі слів, макети Сонця, Місяця, маршрутний лист із зображеннями Сонячної системи, маленькі прапорці, картки для творчих розповідей (або сюжетні картини), картки із цифрами від 1 до 10, різнокольорові геометричні фігури.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Вихователь :

По садочку бігла мишка
І несла портфель нешком.
Раптом котика злякалась
І у нірку заховалась.
Аж так вона поспішила,
Що портфель свій згубила.
Я портфель той знайшла
І вам, дітки, принесла.

Вихователь показує дітям портфель, дістає з нього «Маршрутний лист»

Вихователь : Ой, що це, діти ? схоже на карту. Та тут і маршрут позначено !
Давайте розглянемо його уважно. Як ви гадаєте, куди планувалася подорож?
Вихователь пропонує дітям здійснити подорож за цим маршрутом та перед цим прочитати назви зупинок, а щоб краще запам'ятовувати, поділити їх на склади та викласти звуковий ряд. Відкриває карту Сонячної системи.

Вихователь : Починається наш маршрут з рідної Землі. Ось вона позначена прапорцем. Такими ж прапорцями ми відмітимо кожен планету, на якій побуваємо. Але перед тим, як летіти у Космос, варто пригадати особливості нашої планети.

Орієнтовні запитання і завдання:

- Чому нашу планету називають блакитною ?
- А якого ще кольору багато на Землі і немає на інших планетах? З чим це пов'язано? Які рослини ви можете назвати?
- А хто , крім людей живе на Землі? Назвіть якомога більше тварин.
- Чому на Землі є день і ніч? Викладіть на нічному і денному пейзажах те, що забув домалювати художник (на картках із зображенням пейзажів діти викладають сонце, хмаринки, місяць, зорі).
- Яка зірка сяє вдень?

Вихователь : На Сонце ми полетіти не можемо. Як ви гадаєте, чому?
(Відповіді дітей) За ним ми поспостерігаємо з Землі.

Фізкультхвилинка. «Розвеселимо сонечко»

Встало вранці ясне сонце,

Зазирнуло у віконце.

Ми до нього потяглися,

За промінчики взялися.

Будем дружно присідати –

Сонечко розвеселяти.

Встали – сіли, встали – сіли.

Гляньте, як розвеселили:

Засміялось сонечко

Дітям у віконечко.

Вихователь викладає на фланелеграфі предметні картинки із зображеннями сонечка, тварин, птахів тощо. Можна запропонувати дошкільнятам і сюжетну картину. За малюнками діти складають розповідь

«Сонечко – будильник»

Орієнтовний зразок розповіді:

Із-за біленької хмаринки виглянуло сонечко. Воно розбудило півника.

Вибігла з курника курочка, а за нею гелготлива гусочка. Прокинулися у хліві поросятко та корівка. З вулика вилетіла бджілка збирати мед. На будинку в гнізді зацокотіли делеку. Усіх розбудило сонечко, нікого не забуло.

Рухлива гра « Сонечко»

Я на небі сяю,

І про всіх я дбаю.

Рано-вранці піднімаю. (День!)

День мине – спати вкладаю. (Ніч!)

/ Діти рухаються по колу, на сигнал вихователя «День!» обертаються обличчям до Сонечка(дитини, що стоїть в центрі кола і декламує віршик), на сигнал «Ніч!» повертаються до нього спиною./

Вихователь : Ну тепер ми готові до польоту ! А летіти ми будемо на апараті, назву якого треба скласти з частин.

Перед кожною дитиною лежать карти зі складами, які вони викладають у слово «зореліт»

Вихователь : Щоб наш зореліт міг злетіти, треба запусити бортовий комп'ютер. А для цього кожен з вас має викласти цифровий ряд з карток, що

лежать на ваших столах (на картках цифри від 1 до 10) Молодці!

Залишилося тільки ввести пароль : покладіть зелений трикутник на цифру 7, жовтий прямокутник на цифру, яка більша від 4 на 1, червоний овал на цифру, яка менша від 9 на 1.

Діти вибирають з різнокольорових геометричних фігур потрібні і кладуть їх на картки з цифрами у ряді.

Вихователь : Усе готово! Система затвердила пароль. Можемо починати зворотний відлік : 10,9,8,7,6,5,4,3,2,1,0. Поїхали!

Вихователь :

Як від Сонця рахувати,

Меркурій першим слід назвати.

Друга – **Венера** величава,

По небу ходить, ніби пава.

Третя, Венерина сусідка,

Це **Земля** – наша домівка.

Ніби бог війни упертий,

Червоний **Марс**, і він четвертий.

За ним друг його пихатий –

Гігант **Юпітер**, в списку п'ятий.

Шостий, ніби в пояс вбраний,

Це **Сатурн** – сусід Урана.

А **Уран**, планета сьома,

Також добре нам відома.

Ну а слідом за Ураном –

Нептун – восьмий і останній.

/Діти повторюють за вихователем слова вірша, розглядають малюнки та фотознімки планет і позначають їх на маршрутному листі прапорцями./

Рухлива гра «Ми – планети»

Кожна дитина отримує значок або картку із зображенням певної планети.

У центрі стає Сонечко, інші діти мають стати довкола нього у такому порядку, як планети у Сонячній системі.

Вихователь :

Коли ходить ніч надворі,

Укривають небо зорі.

А щоб їм, бува, не впасти

На чиєсь подвір'я,

То збираються у групи

І, побравшись за руки,

Створюють сузір'я.

Вихователь нагадує дітям, що вони вже децю знають про сузір'я. Запитує, що вони пам'ятають з попередніх занять, які сузір'я можуть назвати і показати на карті зоряного неба.

Гра «Виклади сузір'я»

Вихователь розповідає про те, що багато сузір'їв схожі на фігури тварин і птахів, тому так і називаються : Лебідь, Лев, Велика Ведмедиця. Показує картки зі схематичними зображеннями цих сузір'їв та тварин. Потім

пропонує на темно – синьому аркуші викласти ці сузір'я з горошинок і паличок для лічби.

Вихователь : Час нам уже повертатися. А для цього знову треба ввести пароль (*роздає картки з цифрами від 1 до 6*) Викладіть ці цифри у порядку зростання. Молодці! Складіть речення з словом «Космос».

Вихователь : Молодці. Діти. От і скінчилася наша подорож. Пам'ятайте про те. Що кожна людина – частинка безмежного і прекрасного Всесвіту. Тому має оберігати все, що довкола неї.

Світ прекрасний навколо тебе,

Сонце ясне і синє небо,

Птахи і звірі, гори і ріки –

Нехай він буде таким повіки !

Нехай людина добро приносить,

Бо світ навколо любові просить.

Наостанок вихователь дарує дітям значки почесних мандрівників Космосу.

Додаток 11

ЛОГІЧНІ МІРКУВАННЯ

* * *

Скільки гострих колючок Замість пір'я у качок? Скільки рогів зебра має,
Хтось із вас, напевно, знає?

* * *

Тигр копита гарні має, Скільки їх? Ніхто не знає? А в оленя лікті є, — Що ви
знаєте про те?

* * *

А в жирафа є горби. Скільки їх? Мерщій скажи! Жаба вуса розпустила. Вам
знайоме таке диво?

* * *

Важко, мабуть, нам сказати: Є у восьминого п'яти? Тож продовжимо
рахувати: Руки, ноги, лапи, п'яти...

Гра "Вірю — не вірю"

- Вітер дме, тому що дерева гойдаються.
- Квіти розквітли, тому що настало літо.

- Якщо настала зима, то будуть морози.
- Якщо на небі з'явилась веселка, то скоро буде дші.
- Якщо тротуар мокрий, то пройшов дощ.
- Увечері я йду до дитячого садка.
- Взимку розваг більше, ніж улітку.

Гра "Родичі"

- Сніжинка — родичка (дощу, моря, криги, роси), тому що...
- Пожежна машина — родичка (багатоповерхового будинку, машини, каструлі, вогнища), тому що..

Використання поезії, усної народної творчості

* * *

Ой за лісом, за пралісом зо лота діжа сходить.

(Сонце вранці)

Звечора вмирає, а вранці оживає. *(День)*

Синя хустина весь світ покрила. *(Вечір)*

Тисяча овець, а між ними один баранець.

(Місячна, зоряна ніч)

* * *

Семеро дітей у тижні — Ну й сімейка дивовижна.

Сонце пече, липа цвіте, День прибуває, коли це буває? *(Літо)*

Дванадцять братів один за одним ходять, Один одного не бачать.

(12 місяців)

Стоїть дуб, а на нім четверо гілок, А на кожній гілці по три гнізда.

Хто цей дуб? Хто ці гілки? Чому три гнізда? *(Рік, пори року, місяці)*

